

Regional samverkansövning El-ände 2010

Utvärderingsrapport

Rapporten är framtagen av Fredrik Holmgren

Förord

Föreliggande utvärderingsrapport är en sammanställning av de övades synpunkter samt lokala utvärderares bedömningar av måluppfyllelse. Rapportern är författad av Fredrik Holmgren, handläggare i krisberedskap, och granskad av försvarsdirektör Eva Kihlkrans.

Resultaten från lokala utvärderare och utvärderingsenkäter redovisas löpande och följs upp av bedömning av måluppfyllelse. Bedömningen är gjord av Länsstyrelsen Östergötland och är generell för övningen i stort. Även de rekommendationer som Länsstyrelsen Östergötland lämnar är generella.

Länsstyrelsen i Östergötland riktar ett stort tack till samliga personer, myndigheter och organisationer som på olika sätt deltagit i den regionala samverkansövningen ”El-ände”.

Magnus Holgersson
Tf landshövding

Sammanfattning

Regional samverkansövning El-ände ägde rum 27 och 28 april 2010 med statliga, kommunala och privata aktörer. El-ände planerades som en lärande övning för att låta offentliga och privata organisationer i länet pröva sin krishanteringsförmåga. Övningen simulerade en krissituation som uppstått grund av extrema väderförhållanden – i det här fallet när en så kallad isstorm dragit in över länet. Konsekvenserna av isstormen blev långvariga el-bortfall i stora delar av länet.

Enligt övningsbestämmelserna syftade övningen till att stärka länets generella förmåga att hantera en allvarlig samhällskris, ge övade aktörer möjligheter att bedöma, pröva och utveckla sin egen organisations förmåga att upprätthålla förtroendet för den egna organisationen, samt utveckla övade aktörers förmåga att i samverkan upprätthålla förtroendet för samhällets institutioner vid en samhällskris.

Övningens övergripande målsättningarna var som följer.

- De övade aktörerna skall samordna sina krishanterande åtgärder och beslut så att en regional lägesbild sammanställs under övningen.
- Respektive aktör skall under övningen ha en lägesuppfattning av hur händelsen påverkar dennes ansvarsområde.
- Informationen från övade aktörer skall vara trovärdig, relevant och lättillgänglig.
- ”Samverkan Östergötland” skall aktiveras och användas för samverkan under övningen.

Övningen utspelade sig mellan 6 och 12 januari, 2010. Övningen delades in i fem övningsblock á två till tre timmar som vardera följdes upp av en 45 minuters lång utvärderingsomgång. Här fick de övade tillfälle att sammanfatta och utvärdera organisationens förmåga.

Utvärderingen av Regional samverkansövningen El-ände syftade till att bedöma måluppfyllelse för övningens övergripande mål. Utvärderingsarbetet innehöll tre huvudsakliga moment; 1) lokala utvärderare för de övade organisationerna observerar sin organisation och rapporterar in bedömning av måluppfyllelse efter varje övningsblock; 2) utvärderingsenkät för samtliga övade personer, 3) utvärderingsenkät för motspelet och spelledning. Materialet från de lokala utvärderarna samt från utvärderingsenkäterna ligger till grund för målbedömningen i denna utvärderingsrapport.

De övade aktörerna skall samordna sina krishanterande åtgärder och beslut så att en regional lägesbild sammanställs under övningen

De övade aktörerna upprättade snabbt en bild av läget. De övade själva instämmer till stor del i att en regional lägesbild sammanställdes under övningen samt att den övade organisationen fattade beslut och vidtog åtgärder utifrån denna gemensamma lägesuppfattning. Trots detta råder det delade meningar om när under övningen denna regionala lägesbild upprättades och hur den kommunicerades mellan övade aktörer.

Länsstyrelsens stab upplevde inledningsvis hårt tryck från övriga organisationer att ta fram och redovisa en regional lägesbild. Kritik riktas mot Länsstyrelsen från andra övade organisationer. Samtidigt menar lokal utvärderare för Länsstyrelsen att staben arbetade adekvat och korrekt.

De övade staberna använde Internet, WIS, samverkanskonferenser samt kontakt med andra övade organisationer och motspelet för att samla och delge information. Sändningar från Sveriges Radio Östergötland samt nyhetsbloggen ”El-ändesnytt” var till stor hjälp. Många övade upplever att deras organisation samverkade med andra organisationer under övningen för att samordna åtgärder. Av utvärderingen framgår vikten av samarbete och samråd mellan berörda aktörer samt av att i ett tidigt skede etablera och upprätthålla kommunikationskanaler.

För en effektivare samverkan och för att förhindra dubbelarbete behövs dock bättre informations- och kommunikationsstrukturer. Av utvärderingen framgår att det måste finnas konsensus i hur information delges för att en regional lägesbild ska kunna upprättas på bästa sätt. Även handhavandet av sambandstekniken måste bli bättre. Många är nöjda med de system som används men menar att de kan fungera bättre om kompetensen förstärks hos utövarna.

Respektive aktör skall under övningen ha en lägesuppfattning av hur händelsen påverkar dennes ansvarsområde

Under övningen hade övade organisationer en bra bild av hur händelsen påverkade deras ansvarsområden. Redan under första blocket befasts arbetssätt och roller i de flesta övade organisationer. I ett tidigt skede skaffar sig staberna kontroll över situationen och det egna ansvarsområdet. En stor majoritet av de övade bedömer att deras organisation under övningen hade en lägesuppfattning av hur krisen påverkade deras ansvarsområde samt att de hade god kännedom om sitt eget ansvarsområde.

Av utvärderingen framgår dock vikten av att ha kontinuitet i den kunskap och kompetens som rör stabsarbete avseende roller, arbetsfördelning, kommunikationsstruktur samt sambandsteknik. När väl rutinerna satt sig är bedömningen att de övade har få eller inga svårigheter att bedöma läget, dess konsekvenser för den egna organisationens ansvarsområde samt fatta beslut efter denna bedömning.

Informationen från övade aktörer skall vara trovärdig, relevant och lättillgänglig

Informationsgången under övningen är svår att utvärdera. Huvudsakligen användes Internet, WIS och sändningar från Sveriges Radio Östergötland för att sätta sig in i sammanhang och informera sig om lägen. Därutöver användes även telefonkonferenser, e-post och RAKEL för att kommunicera och informera sig om läget från andra övade och motspel. De övade höll sig uppdaterade om läget samt förmedlade informationen till andra organisationer och allmänheten. Frånvaro av övad allmänhet gör det dock svårt att bedöma trovärdigheten, relevansen och tillgängligheten på denna information. De övade gör bedömningen att såväl intern som extern informationen är trovärdig, relevant och lättillgänglig.

Många upplever att informationsspridningen under övningen fungerat mellan de övade organisationerna. Kritik riktas dock mot att de kommunikationskanaler som funnits inte utnyttjats på bästa sätt. Bland annat att informationskanalerna blir mättade när samma data delges genom olika kanaler samt att denna dubbla lägesrapportering tar onödiga anspråk på tid och resurser.

En farhåga med för lättillgänglig information är att användare löper risk att förlita sig på enstaka informationskanaler och på så sätt uppfattar sig som mer underrättade om läget än vad som egentligen är fallet. När informationsmängden ökar finns även risken att genomslagkraften för ny information försvåras.

”Samverkan Östergötland” skall aktiveras och användas för samverkan under övningen

”Samverkan Östergötland” aktiverades och användes under övning såtillvida att Länsstyrelsen Östergötland bjöd in berörda aktörer att mötas under en samverkanskonferens. Konferenser genomfördes och representanter deltog såväl på plats samt via telefon från egna lokaler. Deltog gjorde bland annat representanter från länets kommuner, Länsstyrelsen, Polismyndigheten, Landstinget, Trafikverket samt representanter från motspelet med flera.

Omdömen om hur väl ”Samverkan Östergötland” fungerat som samverkansverktyg varierar. I vissa organisationer upplevs konferensen som informativ och nyttig för omvärldsbevakningen och i andra att det inte fanns någon ny information i organisationen efter mötet. Mötet blev en informationsinsamlande åtgärd där inga specifika frågor diskuterades eller konkreta åtgärder eller beslut togs.

Övade från Länsstyrelsen upplever att det i planeringen av övningen inte lämnats tillräckligt med tid för ”Samverkans Östergötland”. Frågan kvarstår huruvida samverkansformerna som ”Samverkan Östergötland” ska innehålla verkligen testades under övningen.

Rekommendationer efter övning EI-ände

- Tydligare strukturer för hur information kommuniceras mellan berörda aktörer. Inte bara effektiva kanaler för kommunikation utan även praxis för hur dessa ska användas.
- Större kunskap i motspelet om vilka beslut som fattas och åtgärder som tas hos övade organisationerna. Bättre återkoppling mellan representant i motspel och övad organisation kan öka realismen under övningen.
- Spelad allmänhet under övning. Att ha en spelad allmänhet ökar realismen samt ger underlag för utvärdering av informationsgången.
- Bättre samtalsdisciplin samt handhavande av tekniken vid samverkanskonferenser via telefon och RAKEL.

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	9
BAKGRUND	9
SYFTE OCH MÅL	9
SCENARIO OCH ÖVNINGSSCHEMA.....	10
OMFATTNING OCH AVGRÄNSNINGAR.....	11
ORGANISATION OCH ÖVNINGSDELTAGARE	11
SAMBAND OCH KOMMUNIKATION	13
2. UTVÄRDERINGSMETOD	14
RAPPORTER FRÅN LOKALA UTVÄRDERARE	14
UTVÄRDERINGSENKÄTER TILL ÖVADE OCH MOTSPEL.....	14
3. RAPPORTER FRÅN LOKALA UTVÄRDERARE.....	16
BLOCK A (08.30-11.00 - 27 APRIL)	16
BLOCK B (11.45-16.00 - 27 APRIL).....	18
BLOCK C (16.45-18.00 - 27 APRIL, 08.00-09.00 - 28 APRIL)	20
BLOCK D (09.45-11.45 - 28 APRIL)	22
BLOCK E (12.30-14.15 - 28 APRIL).....	24
4. ENKÄTUNDERSÖKNING BLAND ÖVADE.....	27
BAKGRUNDSFRÅGOR	27
BEDÖMNING AV MÅLUPPFYLLELSE FÖR ÖVNINGEN	27
PRAKTISKT GENOMFÖRANDE	30
5. ENKÄTUNDERSÖKNING BLAND SPELLEDNING OCH MOTSPEL	33
REPRESENTANTER I MOTSPELET.....	33
ÖVNINGENS LÄNGD, TEMPO OCH OMFATTNING.....	34
ORGANISATION OCH LEDNING	35
ÖVRIGA SYNPUNKTER.....	36
6. BEDÖMNING AV MÅLUPPFYLLELSE.....	38
<i>DE ÖVADE AKTÖRERNA SKALL SAMORDNA SINA KRISHANTERANDE ÅTGÄRDER OCH BESLUT SÅ ATT EN REGIONAL LÄGESBILD SAMMANSTÄLLS UNDER ÖVNINGEN.....</i>	<i>38</i>
<i>RESPEKTIVE AKTÖR SKALL UNDER ÖVNINGEN HA EN LÄGESUPPFATTNING AV HUR HÄNDELSEN PÅVERKAR DENNES ANSVARSOMRÅDE.....</i>	<i>40</i>

<i>INFORMATIONEN FRÅN ÖVADE AKTÖRER SKALL VARA TROVÄRDIG, RELEVANT OCH LÄTTILLGÄNGLIG</i>	41
<i>"SAMVERKAN ÖSTERGÖTLAND" SKALL AKTIVERAS OCH ANVÄNDAS FÖR SAMVERKAN UNDER ÖVNINGEN</i>	43
7. REKOMMENDATIONER	44
PLANERING	44
GENOMFÖRANDE.....	44
UTVÄRDERING	45

Bilaga 1: Frågeställningar för lokala utvärderare

Bilaga 2: Utvärderingsenkäter

1. Inledning

Föreliggande rapport redovisar resultatet från utvärderingen av Regional samverkansövning El-ände 2010. Resultaten bygger dels på de observationer som utvärderare gjort under övningsdagarna hos respektive organisation, dels på enkätformulär ifyllda av samtliga övningsdeltagare såväl övade som motspel och spelledning.

Rapporten redovisar resultaten för övningen i sin helhet. För individuella utvärderingsresultat för de övade organisationerna hänvisas till dessa organisationers lokala utvärderare.

Bakgrund

I länet genomförs regelbundna samverkansövningar där offentliga och privata aktörer deltar. Övningarna syftar dels till att förbättra formerna för samverkan i länet mellan krishanterande aktörer, dels till att pröva dessa organisationers förmåga att hantera kriser.

Den senaste samverkansövningen i Östergötlands län var övning *Gäddan* som ägde rum 2005. Därutöver deltog aktörer från Östergötland i övning SAMÖ 2008 som simulerade ett datorintrång i landets finansiella system.

Övning El-ände ägde rum 27 och 28 april 2010 med statliga, kommunala och privata aktörer. Övningen simulerade en krissituation som uppstått grund av extrema väderförhållanden – i det här fallet när en så kallad isstorm dragit in över länet. Konsekvenserna av isstormen blev bland annat långvariga el-bortfall.

Syfte och mål

Övningen syftade till att:

- stärka länets generella förmåga att hantera en allvarlig samhällskris,
- ge övade aktörer möjligheter att bedöma, pröva och utveckla sin egen organisations förmåga att upprätthålla förtroendet för den egna organisationen,
- utveckla övade aktörers förmåga att i samverkan upprätthålla förtroendet för samhällets institutioner vid en samhällskris.

Övningens övergripande målsättningar:

- De övade aktörerna skall samordna sina krishanterande åtgärder och beslut så att en regional lägesbild sammanställs under övningen.
- Respektive aktör skall under övningen ha en lägesuppfattning av hur händelsen påverkar dennes ansvarsområde.
- Informationen från övade aktörer skall vara trovärdig, relevant och lättillgänglig.
- ”Samverkan Östergötland” skall aktiveras och användas för samverkan under övningen.

Övade organisationer fick möjlighet att formulerade individuella delmål för övningen. För utvärderingsresultat av delmål hänvisas till respektive övad organisations lokala utvärderare.

Scenario och övningschema

”Under Trettondagsafton, onsdagen 6 januari 2010, drar en isstorm in över Östergötlands län. En varmfront med regn drar in över områden med vinterväder och minusgrader. Regnet faller ner i ett kallare område med minusgrader och fryser mycket snabbt till is när det når marken. Bebyggelser och infrastruktur täcks av is. Elnätet slås ut.”

Övning El-ände simulerade hur en så kallad isstorm drar in över Östergötlands län och successivt slår ut länets elförsörjning. Övningen utspelade sig under sju dygn i början av januari, 2010. Av övningspraktiska skäl delades den övade tiden in i fem övningsblock som tillsammans skulle täcka in de sju dygn som övningen omfattade.

Blocken representerade ett till två hela dygn som varierade i längd mellan två och tre timmar. Övningshändelser inträffade genom inspel till övade organisationer, inspelade av övningens motspel. Inspelen för övningen författades dels i förhand vid två workshops under 2009 och 2010, dels efter hand under övningen.

Varje övningsblock följdes upp av en utvärderingsomgång ledd av de lokala utvärderarna. Under utvärderingsomgången fick de övade tillfälle att sammanfatta och utvärdera sin organisations prestation under föregående block. De lokala utvärderarnas material från observationer och samtal med sin organisation ligger till grund för denna utvärderingsrapport.

Övningsdag 1, 27 april 2010

Block A	6 januari 2010	Övningen inleds med allvarliga vädervarningar. En isstorm är på väg in över Östergötland.
Utvärderingsomgång		
Block B	7 januari 2010	Vädret orsakar störningar och elavbrott vid Östergötlands östra kust.
Utvärderingsomgång		
Block C (del 1)	8 januari 2010	Elavbrotten sprider sig och drabbar östra delarna av länet.

Övningsdag 2, 28 april 2010

Block C (del 2)	9 januari 2010	Elavbrotten sprider sig och drabbar östra delarna av länet.
Utvärderingsomgång		
Block D	10-11 januari 2010	Störningarna i elnätet sprider sig till stora delar av länet. Elavbrotten har nu varat i flera dagar.
Utvärderingsomgång		
Block E	12 januari	Omfattande planeringsarbete och reparationer efterfrågas.
Utvärderingsomgång		
Helhetsdiskussion	Sammanfattande diskussion utifrån övningens mål.	
Webbenkät	Samtliga deltagare ifyller utvärderingsenkät.	

Omfattning och avgränsningar

I övningen deltog organisationer från bland annat länets kommuner, Länsstyrelsen, Landstinget, Polismyndigheten, centrala myndigheter så som Trafikverket och MSB, elbolag samt Sveriges Radio Östergötland. Övningen planerades som en ledningsövning för att pröva övade organisationers krisledning och stabsarbete. De övade aktörerna verkade under övningen i egna lokaler.

För övningen fanns även ett motspel som ansvarade för att representera omvärlden för de övade. Motspelet var lokaliserat till katastrofmedicinskt centrum (KMC) i Linköping. Därifrån simulerades de händelseförlopp som under sju dygn skulle drabba Östergötland, genom de inspel som till större delen skrivits av motspelet.

Efter varje övningsblock genomfördes en utvärderingsomgång på 45 minuter där alla övade fick tillfälle att utvärdera föregående block. Under detta moment gjordes en paus i övningen under vilken inga inspel spelades in. Efter utvärderingsomgången inleddes nästa dag/block. Därför hade alla övade organisationer samma utgångsläge när ett nytt block startades. Alla övade och motspel hade samma tidsaxel.

Tidigt under planering av övningen fattades beslut om att inte inkludera en spelad allmänhet under övningen. I mån av tid och möjlighet fick representanter ur motspelet spel allmänhet.

Organisation och övningsdeltagare

Övningen organiserades av Länsstyrelsen Östergötland, stödd av representanter från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB). Övningsledningen tillsammans med representanter i motspel var lokaliserad till katastrofmedicinskt centrum (KMC) i Linköping.

Övade gjorde myndigheter och företag i länet, lokaliserade till respektive stabs- eller ledningsplats. Även de övade hade representanter närvarande i motspelet för att underlätta inspel mot och kommunikation med respektive övad krisorganisation.

Övningsledning

Övningsledningens roll bestod i att organisera övningen och iscensätta övningsscenariot för de övade organisationerna. Övningsledningen ansvarade för de inspel som drev övningens framåt samt för utvärderingen av övningen i sin helhet.

Övningsansvarig	tf landshövding Magnus Holgersson	Länsstyrelsen Östergötland
Övningsledare	försvarsdirektör Eva Kihlkrans	Länsstyrelsen Östergötland
Biträdande övningsledare/spelledare	Nils-Olov Nilsson	MSB
Utvärderare	Fredrik Holmgren	Länsstyrelsen Östergötland

Övade organisationer

Sammanlagt övades 13 organisationer vars staber och krisledningsorganisationer befanns sig i egna lokaler under övningen. De övade organisationerna hade även representanter i motspelet som direkt koppling mellan spelledning och de övade, samt som resurspersoner för övningen i stort.

- Boxholms kommun
- Finspångs kommun
- Linköping kommun (delvis övad)
- Mjölby kommun
- Norrköpings kommun
- Valdemarsvik kommun
- Räddningstjänstförbundet Östra Götaland
- Trafikverket (f d Vägverket)
- Polismyndigheten
- Landstinget i Östergötland
- Försvarsmakten
- Länsstyrelsen Östergötland
- Sveriges Radio Östergötland

Samtliga tretton organisationer övade i någon form sin krishanteringsförmåga. Linköpings kommun övade endast delar av sin krisorganisation.

Varje övad organisation satte upp egna delmål för övningen samt utsåg en lokal spelledare och en lokal utvärderare. Spelledarens roll var att bevaka och leda övningen samt fungera som kontaktperson till den centrala spelledaren.

De lokala utvärderarnas roll var att bedöma organisationen utifrån de mål som satts upp för övningen samt rapportera in sina resultat till utvärderingsansvarig. De lokala utvärderarnas rapporter ligger till grund för denna utvärdering.

Räddningstjänstförbundet Östra Götaland övade inte som en enskild organisation och tilldelade därför ingen egen spelledare eller utvärderare. Räddningstjänstförbundets övade del ingick i Norrköping kommuns organisation och utvärderades av Norrköpings lokala utvärderare.

Organisationer i motspel

Utöver representanter för de övade deltog olika organisationer i övningens motspel. Motspelets roll bestod dels i att spela in de inspel som författats till övningen och representera den yttre världen och förmedla trovärdiga reaktioner på de övades krishanteringsåtgärder, men även att agera resurs för att skapa trovärdiga övningsmoment. Huvuddelen av motspelet befann sig på KMC i Linköping. Vissa organisationer deltog per telefon från egna lokaler.

Kommuner

- Boxholms kommun
- Finspång kommun
- Kinda kommun
- Linköpings kommun
- Mjölby kommun
- Motala kommun
- Norrköpings kommun
- Söderköpings kommun
- Ödeshög kommun

El-/telesektorn

- Mjölby Svartådalen Energi
- Tekniska Verken
- Vattenfall
- E.ON
- Post- och telestyrelsen (per telefon)

Myndigheter

- Trafikverket (f d Vägverket, per telefon)
- MSB (per telefon)
- Försvarsmakten (per telefon)
- Länsstyrelsen Kalmar (per telefon)
- Länsstyrelsen Södermanland (per telefon)
- Landstinget i Östergötland
- Försvarsmakten (per telefon)
- Övriga Länsstyrelser

Övriga företag

- Östgötatrafiken
- SOS Alarm
- Östgöta Brandstodsbolag

Därutöver deltog representanter från Skanova och SMHI via telefon som resurs för motspelet. På KMC fanns även resursperson för WIS.

Samband och kommunikation

För övningen sammanställdes en sambandskatalog innehållande samtliga kommunikationskanaler för övningen. Samband under övningen följde vanliga förfaranden bland annat via telefon, e-post, webb och RAKEL. För att genomföra övningen praktiskt tilläts elektronisk kommunikation och telekommunikation vid tidpunkter då elen enligt övningens inspel var utslagen. Under andra delen av block C simulerades ett bortfall av även dessa former av samband. Under denna timme var RAKEL det enda alternativet för kommunikation.

Sveriges Radio Östergötland sände under delar av övningen webbradio direkt till alla övade organisationer. Därutöver anlätades fyra journaliststuderande från Bona Folkhögskola för att agera journalister under övningens två dagar. Journalisterna publicerade sina artiklar på en för övningen avsedd nyhetsblogg (www.elandesnytt.blogg.se).

2. Utvärderingsmetod

Utvärderingen av Regional samverkansövningen El-ände syftar till att bedöma måluppfyllelse av de övergripande mål som satts upp för övningen. Övade organisationer fick möjlighet att formulera organisationsindividuella delmål för övningen. För utvärderingsresultat av delmål hänvisas till respektive övade organisations lokala utvärderare.

Utvärderingen av Regional samverkansövning El-ände bestod av tre moment.

- Rapport från lokala utvärderare. Av lokala utvärderare gjord bedömning av måluppfyllelse avseende övergripande mål för övningen.
- Utvärderingsenkät från samtliga övade personer. Av övade person gjord bedömning av måluppfyllelse avseende övergripande mål samt synpunkter på övningspraktiska aspekter.
- Utvärderingsenkät till motspelet. Av deltagare i motspel gjord bedömning av övningspraktiska aspekter.

Varje övade organisation fick utse en lokal utvärderare som ansvarade för utvärdering av sin organisation.

Rapporter från lokala utvärderare

För att utvärdera övning El-ände bröts de övergripande målen ner i ett antal frågeställningar (se bilaga 1) som de lokala utvärderarna fick ta hjälp av under utvärderingsarbetet. Frågeställningar syftade således till att fungera som riktlinjer för utvärderingen av krishanteringsorganisationen. Till följd hade de lokala utvärderarna tre huvudsakliga uppgifter:

- 1) Observera krishanteringsorganisationen under övningens gång.
- 2) Leda gemensam diskussion med de övade efter varje övningsblock.
- 3) Dokumentera och rapportera in resultat efter gemensam diskussion, innan nästkommande övningsblock inletts.

De lokala utvärderarnas arbete syftade främst till att skaffa en bild av hur väl stabsarbetet fungerade i de övade organisationerna. De huvudsakliga frågorna som detta arbete försöker svara på var: ”Vad ville vi som övade organisation uppnå?” och ”Hur gick det?”. Resultaten redovisas i kapitel 3.

Utvärderingsenkäter till övade och motspel

För att ytterligare skaffa underlag för utvärderingen av övningen fick samtliga övningsdeltagare tillfälle att fylla i utvärderingsenkät (se bilaga 2) efter att övningen avslutats. Två enkäter formulerades; för övade, spelare och utvärderare; samt för motspelet. För dessa enkäter användes webbenkätssystemet *Questback*, tillhandahållet av MSB. Resultaten redovisas i kapitel 4 och 5.

Enkäterna syftade huvudsakligen till att utvärdera övningspraktiska aspekter såsom planering, genomförande och uppföljning av övningen. I enkäterna fanns även utrymme för samtliga deltagare att ventilera eventuella brister eller ge förslag på förbättringar.

Enkäterna fanns tillgängliga under drygt en vecka efter att övningen avslutades, 28 april till och med 6 maj. Enkäten till motspelet distribuerades via e-post till samtliga deltagare. Enkäten till de övade distribuerades via lokala utvärderare och spelledare.

3. Rapporter från lokala utvärderare

Följande kapitel är en sammanställning av de rapporter som de övade organisationernas lokala utvärderare har tillhandahållit spelledningen. Sammanställningen följer övningens kronologi med styckindelning per övad organisation.

Block A (08.30-11.00 - 27 april)

Övningen inleds med block A, klockan 08.30 tisdagen 27 april verklig tid. Enligt övningsscenarioet är en så kallad isstorm på väg in över östra Svea- och Götaland. SMHI utlyser vädervarning klass 3 varefter förberedelser och förebyggande åtgärder inleds för att möta den kommande vädersituationen. Block A utspelade sig onsdagen 6 januari 2010, mellan klockan 08.30 och 18.00.

Boxholm. Kommunens krishanteringsorganisation gick upp i stab tidigt under block A. Lokala utvärderares bedömning är att staben blev operativ lite för tidigt. I övrigt strukturerades stabsarbetet bra för att säkerställa el, värme och logistik i kommunen. Omvärldsbevakning inleddes men uppfattningen är att den kan förbättras. I övrigt gick informationen om händelsen ut snabbt till allmänheten genom pressmedelanden och Sveriges Radio Östergötland.

Finspång. Kommunen använde information i WIS för att sammanställa en bild av läget. Staben använde informationen för att proaktivt möta konsekvenser av händelsen. Beslut om förebyggande åtgärder fattades och den övade staben genomförde muntlig genomgång av den regionala lägesbilden under stabsmöten. Staben använde främst webben och WIS för informationsinsamling och drog på så sätt lärdomar från kommuner längre österut.

Mjölby. Enligt utvärderarens rapportering fungerade kommunens inledande arbete bra med identifiering av problem samt delegering av uppgifter till stabsmedlemmarna. Staben upprättade en lokal lägesbild och tog kontakt med andra berörda aktörer. Den regionala lägesbilden haltade dock med anledning av knapp input från omvärlden. Bedömningen är att det i ett skarpt läge hade funnit mer information att tillgå vilket kunnat fördjupa lägesbilden. Staben ägnade tid åt att bedöma hur läget påverkade olika verksamheter men upplevde vissa problem med att få fram fakta.

Linköping. Enligt rapport från lokal utvärderare inleddes block A med att delar av krisledningsstaben och strategisk ledning upprättades. Därefter orienterade sig organisationen om omvärldsläget och eget läge samt såg över tillgängliga resurser. De beslut som fattades baserades främst på eget underlag men samtidigt följde, bedömde och fattade organisationen beslut utifrån inkommen, sammanställd och analyserad data. Stabens uthållighet analyserades utifrån kontinuitetsplaner men eftersom organisationen endast övades delvis blev belastningen hög på specifika förvaltningsfrågor. Organisationen använde inte övningswebb varför informationspridningen uppfattas som bristfällig.

Norrköping. Inledningsvis upplevde övningsdeltagarna stor diskrepans mellan övning och verklighet i att det var svårt att skapa ett realistiskt arbetsförlopp i staben. Bland annat uppfattas det som att organisationen hade sett annorlunda ut i ett skarpt läge. Staben hade dock god kontroll över scenarioet med snabb initierad diskussion om läget och dess konsekvenser. Kontakten med andra organisationer fungerade bra, framför allt med SMHI. Det var dock få externa organisationer som tog kontakt med Norrköpings kommun och kritik riktas mot Länsstyrelsens knapphändiga information.

Valdemarsvik. Enligt utvärderarens rapport upplever deltagarna i staben att de samordnade sina förberedande åtgärder och beslut på ett strukturerat och bra sätt. I detta tidiga skede upprättades en lokal lägesbild genom kontakter med externa organisationer och kommuner. Information om omvärlden hämtades från webben samt information från Länsstyrelsen. Beslut fattades om förebyggande åtgärder, främst utifrån den egna verksamhetens lägesbild. Informationsgången till och från kommunen uppfattades som trovärdig, relevant och lättillgänglig.

Länsstyrelsen. Enligt utvärderarens rapportering har organiseringen av Länsstyrelsens krishanteringsstab fungerat mycket bra. Vissa personalersättningar försvårade dock delgivning av uppgifter. Exempelvis upplevdes ett behov av förtydligande av rollfördelning mellan stabschef och högre chef. Stabsutrymmet var väl organiserat och förberett. Beslut i stort (BIS) rapporterades tidigt av länsledningen varpå telefonkonferens genomfördes med länets kommuner för att skapa en regional lägesbild. Deltagarantalet var dock mycket lågt varefter Länsstyrelsen uppmanade till inrapportering av lägesbild från övriga kommuner. Arbete med att sammanställa en regional lägesbild fortgick under blocket.

Polisen. Efter vädervarning klass 3 förberedde länsvakthavande befäl (LV) bakre ledningsstöd. Polischef i beredskap informerades om läget och beslut fattades om särskild händelse. Stabsorganisationen sammanställde en gemensam lägesbild då kontakt med samtliga samverkanspartners togs. Därpå följde förberedande arbete inför den kommande vädersituationen med tänkbara värsta/bästa-situationer. Kontakter skapades med MSB och SMHI. Regelbundna stabsgenomgångar hölls där läget redovisades avseende resurser och väderläge.

Trafikverket. På kort varsel tillsattes en krisledningsgrupp som genom Länsstyrelsens telefonkonferens samt kontakt med entreprenörer informerade sig om läget, bland annat avseende väder och resurser. Staben rapporterade till Länsstyrelsen om vidtagna åtgärder och informerade allmänheten om läget på vägarna samt kom med rekommendationer. Organisationen samordnade även sina resurser och kunskaper på nationell nivå. Lägesbild sammanfattade muntligt i krisledningen främst avseende status på infrastruktur. Det visade sig dock svårt att samordna med Trafikverkets bandel.

Landstinget. Utvärderare från Landstinget bedömer att många av de övade organisationerna gick för fort fram i det inledande skedet av övningen och att de därmed fattade beslut som i ett skarpt läge inte hade fattas under en helgdag. Därför blev belastningen på Landstingets TiB stor och orealistisk då staberna i vissa kommuner och på Länsstyrelsen blev fullbemannade ganska direkt. Landstingets TiB hade dock kontroll på situationen med en bra uppfattning om den egna organisationen. Landstingets uppdrag var att följa händelseutvecklingen för att kunna kalla in fler medarbetare till staben. En lägesbild togs fram utifrån övriga organisationer vilken presenterades och dokumenterades.

Försvarsmakten. Under block A hade helikopterflottiljen en god uppfattning om hur händelsen påverkade det egna ansvarsområdet och bildade sig också en uppfattning om hur händelsen borde påverka andra organisationer. Helikopterflottiljen fick dock inte tillgång till övriga organisationers uppfattningar och beslut utan hade endast nyhetssändningarna och övningsbestämmelserna att bygga sin lägesbild på. Denna bild är alltså inte förankrad. Helikopterflottiljen fattade beslut som innebar utåtriktad och framåtriktad samverkan för att erbjuda stöd. Eventuell information från andra organisationer nådde inte helikopterflottiljen i detta skede.

Block B (11.45-16.00 - 27 april)

Under block B drar isstormen som befarat in över östra Götaland och börjar orsaka el-bortfall längs länets östra kust. Väderprognoserna indikerar att stora delar av Östergötland kan drabbas av isstormen inom några dagar. Block B utspelade sig torsdag 7 januari 2010, mellan klockan 08.00 och 18.00.

Baxholm. Under block B fortgår stabsarbetet med goda resultat. Omvärldsbevakningen förbättras tillsammans med kontakterna med övriga organisationer i länet. Information hämtas från hemsidor, Sveriges Radio Östergötlands samt El-ändesnytt. Staben deltar i av Länsstyrelsen organiserad samverkanskonferens. Kommunen tar ej ställning i frågan om prioritering av el utan menar att vid eventuell prioritering ska besluten fattas av kraftbolagen.

Finspång. Enligt utvärderarens rapport uppfattades arbetet i krisledningsstaben under block B att gå på tomgång. Informationshalten uppfattades som mättat och inga händelser hade än så länge inträffat i kommunen. Beredskap fanns för eventuella situationer men mycket av det som planerats hade ännu inte varit nödvändigt att genomföra. Regional lägesbild sammanställdes med hjälp av WIS och telefonkonferenser men övrig kontakt med övade aktörer saknades. Det förekom endast begränsad samverkan med övriga kommuner och organisationer. Lokal utvärderare bedömer att WIS eventuellt skapade en känsla av högre underrättelse än vad som egentligen var fallet. Deltagarna hade även farhågor om att göra sig beroende av WIS och inte använda andra samverkansmöjligheter som komplement.

Linköping. Under block B följde staben uppgjord stabsarbetsplan. Organisationen deltog i tre samverkanskonferenser, varav en på KMC, varefter regional lägesbild tillhandahölls. Staben använde WIS för att upprätta en lägesbild men WIS uppfattades dock inte som ett fullvärdigt verktyg för detta ändamål. Stabsarbetet begränsades därför av informationsbrist. Bedömningen från lokala utvärderaren är att informationen på det regionala planet var svårtillgänglig. Detta gör det i sin tur svårt att bedöma informationens trovärdighet och relevans.

Mjölby. Inledningsvis hade staben vissa bekymmer med att klarlägga en gemensam bild av läget. Stabsgenomgångarna var något ostrukturerade och informationen från Mjölby Svartådalen Energi (MSE) uppfattades som för knapphändig. Vissa problem med kommunikationen uppstod även. Efter stabsgenomgången klockan 14.00, 27/4 verklig tid, upplevdes att krisledningsstaben fick en bra helhetsbild av läget. Då fanns det även tid att uppdatera sig om läget i grannkommunerna. Till en början fanns oklarheter om hur information in i organisationen skulle hanteras. Den regionala lägesbilden klarnade efter telefonkonferens med Länsstyrelsen klockan 15.00, 27/4 verklig tid. Information gick ut via webben, upplysningscentral och informationscenter. Ingen samverkan rådde med andra organisationer om information till allmänheten.

Norrköping. Enligt lokal utvärderare blev stabsgruppen under block B ”varm i kläderna”. Gruppen fick grepp om scenariot och agerade relevant. Frågan om vem som ska utföra omvärldsbevakning restes och gruppen bedömde att Länsstyrelsen borde sammanställa en regional helhetsbild som sedan delges till kommunerna. Detta utesluter dock inte denna funktion från kommunens stab. Staben bedömer det inte som nödvändigt att lösa alla problem i praktiken utan redovisade operativa uppgifter som lösta. Kontakt med grannkommuner inleddes för samråd. Vissa oklarheter uttrycktes över Länsstyrelsens inbjudan till konferens på KMC. Gruppen upplevde osäkerhet över om denna träff skulle ske fysiskt eller via telefon.

Valdemarsvik. Under block B sammanställdes med hjälp av övriga berörda aktörer en gemensam uppfattning av läget. Organisationen upprättade en bild av hur deras egen såväl som andras organisationer påverkats av händelsen. De övade upplevde sin information som trovärdig, relevant och lättillgänglig. Innan publicering kontrollerades informationen från Länsstyrelsen. Två personer avdelades för att sköta omvärldsbevakning genom att följa andra organisationer och kommuners hemsidor, lyssnar på radiosändningar, kontrollera lägesrapporter samt samordningskonferenser. Många av stabsmedlemmarna framförde dock att det varit mycket svårt att få svar på frågeställningar från Länsstyrelsen. Informationsansvariga upplevde rapporteringen i WIS, lägesrapport till Länsstyrelsen och telefonkonferensen som att upprepa samma information.

Länsstyrelsen. Under block B ökade arbetstempot i staben. Organisationen upplevde sig hårt ansträngd av mängden informationskrav från andra aktörer och fick svårt att hinna med egen informationssökning. Personalbrist i operativa funktionen, i kombination med mycket inkommande information, gjorde det svårt att hinna sammanställa en regional lägesbild. Därutöver tog driftstörningar i WIS tid och kraft från organisationen. Detta krävde omorganisering av stabens resurser. För att samverka med andra aktörer arrangerades ett antal telefonkonferenser. Inbjudan till ”Samverkans Östergötland” skickades ut till berörda aktörer.

Polisen. Block B inleddes med stabsmöte med genomgång av läget samt åtgärdsförslag. Sambandscentralen tillsammans med staben gjorde en bedömning av polisens möjligheter att verka samt prioriteringar i nuläget. Staben ämnade att via media ge polisens lägesbild och önskemål om hur allmänheten skulle förhålla sig. Polisen avsåg inventera förstärkningsrörelse från angränsande myndigheter, i första hand från Jönköping. Under kommande stabsmöte inledde sambandscentralen med fokus på uppföljning om vad som har hänt, vad som var gjort samt att ge förslag på såväl kortsiktiga som långsiktiga åtgärder. Fortsatt extern och intern information delgavs med regelbundna uppdateringar samt intervju i Sveriges Radio Östergötland.

Trafikverket. Genom kontakt med driftpersonal ute på plats samt med Länsstyrelsen och elbolag skapade krisledningen en bra lägesuppfattning. Staben inventerade resurser och tog kontakt med järnvägssidan för att utbyta information. Trafikverket deltog även i samverkanskonferens och delgav övriga aktörer läget på vägarna. Lokala utvärderares bedömning är att deltagarna i Trafikverkets krisledningsgrupp hittade sina roller med bra diskussioner och aktivt sökande efter information. Uppfattningen i staben är att det finns en styrka i att ha många erfarna medarbetare i krisledningen som kan förutse och förebygga problem. Förbättringspotential finns i tydliggörande av vilka beslut som tas vid stabsgenomgångarna samt skapa en bra kontakt med Trafik Stockholm för delegering av information till allmänhet och myndigheter. De övade upplevde vissa problem med tekniken vid telefonkonferensen och yrkade på bättre disciplin från samtliga deltagare.

Landstinget. Under block B etablerades Landstingets stab i ledningsrummet och två informatörer på plats fick till uppgift att bevaka omvärlden och presentera lägesbild för stabschefen. Staben arbetar enligt Landstingets planverk och stabsarbetsplan och har hela tiden fokus på patientperspektivet vilket staben hanterar helt adekvat, enligt lokal utvärderare. Många kommuner önskar hjälp från Landstinget. Stabsgenomgången slutar alltid med en lägesbild. Personer som företräder el, vatten, IT och tele kallas till stabsgenomgångarna och analys görs sedan om vad denna information får för konsekvenser för huvudprocessen sjukvård. Staben tänker långsiktigt och ser till att bränsleleveranser, mat och material blir säkerställda för flera dagar framöver. Staben

upplever det som svårt att bedöma om informationen från andra övade är trovärdig. Staben upplever att kommunikationsstrukturen i länet måste klargöras samt etablering av vad Länsstyrelsen samordnar. Frågan restes om alla kommuner ska ringa till regional sjukvårdsledning eller om de ska samordnas. Samverkan med andra organisationer sker men inte effektivt enligt utvärderarens bedömning.

Försvarsmakten. Även under block B upplever helikopterflottiljen det som svårt att få en regional lägesbild. Omvärldsbilden kan inte följas fullt ut på grund av brister i WIS. Efterhand som staben får tillgång till adresser på webben påbörjas aktiv uppföljning av läget. Behov av direkt samverkan lyfts fram. Ingen gemensam lägesbild uppnås.

Block C (16.45-18.00 - 27 april, 08.00-09.00 - 28 april)

Isstormen har nu lagt sig över hela länet och elbortfall drabbar samtliga övade kommuner. Arbetet i staberna intensifieras med att lösa de uppgifter som uppstått. Block C bestod av två delar; del ett utspelade sig fredagen 8 januari 2010 mellan klockan 08.00 till 18.00, del två lördagen 9 januari 2010 mellan klockan 08.00 och 18.00.

Boxholm. Under block C upprätthölls den regionala lägesbilden med hjälp av Sveriges Radio Östergötland samt EL-ändesnytt. Staben gav förslag till prioritering av el inom kommunen och informerade detta till allmänheten. Ytterligare information till allmänheten delgavs via Sveriges Radio Östergötland. Lokal utvärderare bedömer att stabsarbete fungerade mycket bra med upprättande av arbetsplan och avlösningsschema. Staben bedrev aktiv omvärldsbevakning. Användning av RAKEL som sambandsmedel fungerade bra vid enskilda samtal men att gruppanropen skulle ha haft en annan metodik. Organisationen upplever dock användarvänligheten på apparaterna som hög men yrkade för en genomgång av hur handenheter fungerar innan övning. Boxholms kommun deltog i Samverkan Östergötland.

Finspång. Under block C hade staben en bra bild av läget i kommunen. Dock samverkade inte staben med andra kommuner i den omfattning som varit önskvärt. Andra kommuner har heller inte varit aktiva i den frågan. Kommunen får inget svar vid försök att kontakta Länsstyrelsen via RAKEL. Staben upplevde det som svårt att få rätt information till en regional lägesbild. Omvärldsbevakning skedde främst via telefonkonferens men informationssamverkan med andra aktörer uteblev dock. Utvärderaren uppger det som svårt att bedöma nyttan i ”Samverkan Östergötland”. Efter konferensen fanns ingen ny information i organisationen. Kommunikation via RAKEL fungerade bra men organisationen hade endast tillgång till en handenhet vilket uppfattades som sårbart. Det fanns inga synpunkter på samtalskvaliteten men det uppfattades däremot som svårt att nå vissa aktörer, bland annat Länsstyrelsen.

Linköping. Enligt lokal utvärderare hade staben, utifrån de förutsättningar som förelåg, ett bra grepp på sitt eget ansvarsområde och fattade beslut därefter. Informationen var fortfarande svårtillgänglig. Lokal utvärderare bedömer att ”Samverkan Östergötland” fungerade tillfredsställande under övningen då alla kommuner kallades. En synpunkt är att denna samverkansform måste förberedas ytterligare och riktiga beslut bör fattas. Vad gäller användningen av RAKEL fungerade systemet endast bristfälligt för organisationen. Bedömningen är att eftersom systemet inte testades ”på riktigt” under övningen förblir det svårt att utvärdera. Användarvänligheten bedömdes som låg.

Mjölby. Under block C fungerade samspelet mellan stabschef, kommunchef och övriga stabsmedlemmar bra. Läget var akut och därför prioriterades arbete med effektbristen framför att skapa en regional lägesbild. Arbete med elransoneringen skulle ha underlättat

med MSE på plats i staben. Krishanteringsrådet kontaktades för att informera sig om hur de skulle kunna minska elförbrukningen. Forsvarsmakten kontaktades för hjälp med diesel. Lokala utvärderare bedömer att organisationen kom ut snabbt med information till allmänheten om att stänga av el. Kommunens upplysningscentral var öppen för samtal. Staben genomförde en något bättre omvärldsbevakning än under tidigare block men uppger att i verkligheten hade även television varit en informationskälla.

Länsstyrelsens samverkanskonferens klockan 14.00, 27 april verklig tid, genomfördes först klockan 14.30 och upplevdes som bristfällig främst avseende hörbarhet. Mjölby kommun fick senare inbjudan till samverkanskonferens på KMC klockan 16.45, 27 april verklig tid. Konferensen upplevdes som informativt och staben upplever sig ha haft stor nytta av konferensen. Att denna konferens var "Samverkan Östergötland" framgick dock inte av Länsstyrelsens inbjudan. Det fanns ingen kunskap i staben om vad "Samverkan Östergötland" beträffade. Avseende användning av RAKEL upplevde staben det som sårbart att endast ha tillgång till en handenhet. Staben kunde därför inte delta i Länsstyrelsens samverkanskonferens klockan 08.15, 28 april verklig tid. Samtalskvaliteten i RAKEL upplevdes av vissa som bristfällig.

Norrköping. Lokala utvärderare uppger att intensiteten på arbetet successivt ökade under block C med en tilltagande känsla av kris i staben. Utvärderaren uppfattar att gruppen har ett bra grepp om läget och arbetade aktivt med frågeställningar kring förbättring av det interna arbetet, överlämning av information samt intern kommunikation. Staben diskuterade även svårigheten med att kommunicera utan radio eller telefon, dels inom kommunen och dels till övriga aktörer. Staben uppfattade att RAKEL inte fungerade problemfritt under övningen vilket kan ha berott på såväl handhavande som tekniska fel. Ingen kontakt togs med "Samverkan Östergötland". Det rådde oklarhet i gruppen om vad "Samverkan Östergötland" är.

Valdemarsvik. Staben fortsatte att följa utvecklingen i länet. Organisationen fattade beslut och vidtog åtgärder utifrån denna gemensamma uppfattning samt sammanställde en regional lägesbild. Under timmen som RAKEL var enda sambandsmedlet, klockan 08.00 till 09.00 28 april verklig tid, fungerade detta dock mindre bra. Organisationen fortsatte att delge allmänheten information via Sveriges Radio Östergötland och övningshemsidan. Staben antog att informationen från andra övade organisationer är lättillgänglig och trovärdig med vissa svårigheter med att få besked från Länsstyrelsen som inte återkom som lovat. Enligt utvärderaren uppfattades "Samverkan Östergötland" som en informationsinsamlande åtgärd. Inga specifika frågor diskuterades. Valdemarsviks stab, som deltar via telefon, upplevde ingen specifik nytta med denna samverkansform då den inte leder till några konkreta åtgärder.

Länsstyrelsen. Organisationen var fortfarande hårt ansträngd av mängden av informationskrav från andra aktörer. De hade svårt att hinna med egen informationssökning för sammanställande av övergripande regional lägesbild. Stabschefen gjorde tillfälliga omkonstellationer i staben som nu började hinna ifatt. Man sökte kontinuerligt information från övriga aktörer för uppdatering av lägesbilden, särskilt med elbolag och nätansvariga. Arbetstempot i staben var nu något lugnare. Den timme då endast RAKEL fungerade som sambandsmedel blev strategisk funktion upplåst utanför stabslokalen på grund av att RAKEL inte hade täckning i stabsrummet. Informationsfunktionen arbetade intensivt med att uppdatera Länsstyrelsens hemsida och se till att informationen blev samordnad. Det togs initiativ till pressträff för att gå ut med gemensamt budskap. Länsstyrelsen kallade till "Samverkan Östergötland" under block B och mötet ägde rum på KMC klockan 16.45, 27 april verklig tid. Övade från Länsstyrelsen gör bedömningen att det i planeringen av övningen inte lämnats tillräckligt

med tid för ”Samverkans Östergötland”. I ett skarp läge hade deltagande organisationen haft bättre möjlighet till förberedelser och därför hunnit samverka bättre. Därför är det svårt att säga om samverkansformerna som ”Samverkan Östergötland” borde innehålla verkligen testades under övningen.

Polisen. Stabsarbetet fortskred utan kommentarer.

Trafikverket. Block C inleddes med en sammanfattning av läget på vägarna samt läget för järnvägstrafiken. Staben hade regelbundna möten och tog fram en strategi för hur arbetet ska drivas vidare med att se över nödvändiga åtgärder samt tillgängliga resurser. Trafikverket samarbetade med Länsstyrelsen och Försvarmakten för att samordna resurser. Lokal utvärderare bedömer att arbete i krisledningsgruppen fungerade bra.

Landstinget. Under block C etablerades Landstingets krisledningsnämnd som inledde samverkan med den regionala sjukvårdsledningen. Det rådde dock oklarheter över vem som ska göra vad. Lägesbilden delgavs vid varje stabsgenomgång. Övningstekniskt upplevde staben det som svårt att förhålla sig till byten av dagar under övningens gång. Många beslut fattades och blev svåra att följa upp då övningen plötsligt bytt dag. Därutöver gjorde hoppen mellan dagarna det enklare för de övade att lösa vissa uppgifter, exempelvis att transporter på vägarna i skarpt läge hade varit helt ohanterliga. Bra kommunikation mellan regional nivå och Vrinnevisjukhusets lokala sjukvårdsledning etablerades. Lokal utvärderare bedömer att Vrinnevi löste uppgifterna gällande patienter på sjukhuset mycket bra. Staberna hade fortfarande mycket god planering när det gäller långsiktighet. Alltför många aktörer deltog i ”Samverkan Östergötland” vilket uppfattades som orealistiskt. Det uppfattades dock som positivt att träffas. Landstinget använder redan sedan tidigare RAKEL i dagligt bruk inom ambulanssjukvård, akutsjukvård och TiB. Utvärderaren uppfattar det som viktigt att ha sedan innan uppgjorda talgrupper.

Försvarmakten. Under block C skapade sig helikopterflottiljen en god uppfattning av hur händelsen påverkade eget ansvarsområde och bildade sig också en egen uppfattning om hur händelsen borde påverka andra organisationer. Denna bild var som under tidigare block inte förankrad från övriga organisationer. Endast begränsat med information från andra organisationer nådde helikopterflottiljen. I slutet av första delen av blocket kom begäran om samverkan från Länsstyrelsen samt förfrågningar om stöd från elbolag. Eftersom det inte fanns någon konkurrens om resurserna och att Länsstyrelsen inte kommit i läget om avdömningar och prioriteringar uppfattades inte detta som ett problem. Under ”Samverkan Östergötland” försökte helikopterflottiljen genom direkt med övade av respektive samverkansofficer att erbjuda stöd. De övade hade inte möjlighet att sätta sig in i vilka resurser försvarmakten skulle kunna erbjuda. Länsstyrelsen begärde en samverkansofficer som utan direkta samverkansuppgifter försökte bidra i det allmänna arbetet. Boxholms kommun, Polisen och Räddningstjänstförbundet tog initiativ till att anmäla behov till helikopterflottiljen. RAKEL fungerade bra men bedömningen är att för få handstationer användes. Därutöver uppfattades en brist i samordningen av talgrupper. Bedömningen är att RAKEL endast prövades i form av tacksägelse och hörbarhet under denna övning.

Block D (09.45-11.45 - 28 april)

Under block D har stora delar av länet drabbats av elbortfall i flera dagar i sträck. Prognoserna visar dock att isstormen är på väg bort. Block D utspelade sig söndagen 10 januari 2010, mellan klockan 08.00 och 18.00 samt måndagen 11 januari 2010, mellan klockan 08.00 och 18.00.

Boxholm. Tidigt under block D genomfördes stabsorientering då regional lägesbild lämnades. Informationen innefattade väder- och el-läge samt skola, omsorg och logistik. Prognoserna sade att vädret var på väg att slå om till det bättre. Staben förberedde därför planeringsarbete inför kommande normalläge. Lägesrapport lämnades till Länsstyrelsen och kommunens stab tog in nyheter och väderleksrapporter från Sveriges Radio Östergötland. Stabsarbetsplaner upprättades och beslut fattades efter stabsorienteringen. Stabsarbetet och ledningen fungerade mycket bra med bra stabsorienteringar och utförliga planer.

Finspång. Under block D fortsatte upprättandet av gemensam lägesbild att fungera bra. Nödvändiga prioriteringar gjordes och beslut fattades enligt denna prioritering. Besluten uppfattades av lokala utvärderare att komma i rätt tid. Organisationen hade en ambition att sammanställa en regional lägesbild från tillgänglig information. Händelseutvecklingen följdes och kontrollerades i vissa fall. Bedömningen är att stabsmedlemmarna hade en rimlig bild av läget i kommunen. Större beslut och principbeslut fattades hos krisledningsgruppen och löpande beslut fattades om möjligt direkt i staben. Informationsflödet hanterades mycket bra i organisationen, medlemmar hade blivit mer noggranna efterhand med vilken information de gick ut med. Finspång hamnade inte i läget att behöva samordna sig med externa aktörer förutom Länsstyrelsen.

Linköping. Stabsarbetet fortskred utan kommentarer.

Mjölby. Enligt lokal utvärderare var arbetet under block D mer utåtriktat än tidigare. Staben hade betydligt fler kontakter med andra organisationer, företag och föreningar, med betydligt större inflöde av information och kommentarer från allmänheten. Arbetet löpte på. Staben hade inte mycket kontakter med grannkommuner, information om läget där inkom via media. Staben hade god kontroll på förskola, skola och omsorg samt vattenförsörjning. Matsituationen var dock något oklar. Information via media följdes noga och därigenom hade staben en bra lägesuppfattning. El-situationen i Väderstad var dock inte fullt utredd. Under detta block låg fokus på informationsdelgivning, främst via kommunens hemsida. Det hade även tagits fram alternativa informationskanaler bland annat genom föreningslivet, utdelning av flygblad samt tolkar.

Norrköping. Under block D gjordes lägesavstämning och ny kraftsamling med fördelning av uppgifter. Akuta frågor hanterades av särskilda arbetsgrupper, bland annat prioritering av el, evakuering, bränsle, värme samt hantering av allmänhetens oro. Staben följde aktivt läget via radion och Internet. Matsituationen togs upp till särskild diskussion. Kommunens matförråd var på upphällningen med i stort sett endast torrvaror kvar. Situationen gick dock att hantera. Den politiska krisledningsnämnden var i gång sedan föregående dag och har tagit vissa beslut. Dramatiska olyckor inrapporterades till räddningstjänsten som hanterar ärenden. Sammantaget hade krisledningen mycket att göra och de tog itu med uppgifterna med energi och tycktes ha läget under kontroll.

Valdemarsvik. I Valdemarsvik fortsatte arbetet med att samordna åtgärder och beslut under block D. Många problem löstes genom att kontakta kommuner söderut, bland annat Oskarshamn. Först under söndagen, övad tid, meddelade Länsstyrelsen att bandvagnar kan finnas på plats. I övrigt fortskred stabsarbete utan kommentarer. Organisationen upplevde dock att de fortfarande hade mer att önska från Länsstyrelsen.

Länsstyrelsen. Staben hade nu funnit att lägesbildsarbetet underlättas betydligt av att visualisera läget på kartan direkt och komplettera med post-it lappar för att sedan sammanfatta i skriftligt format. Informationsfunktionen arbetade enligt plan och samordnade sitt arbete med resten av organisationen på ett bra sätt. Delade meningar

råder i staben huruvida information från övriga övade är trovärdig och lättillgänglig. Ibland delgavs information från kommunen av personer som inte kan svara på fördjupande frågor. Länsledningen återvände från pressträff med samverkande myndigheter.

Polisen. Under stabsmöte klockan 10.00, 28 april verklig tid, fanns inget nytt att rapportera. Sambandscentralen föreslog fortsatt arbete enligt de uppdrag som givits vid stabsmötet under block C, del 2. Dessa uppmanar till att analysera och se över vilka konsekvenser det förändrade väderläget får. Fortsatt polisiärt arbete fortgick bland annat insatser mot plundring av Domino City i Norrköping. Förstärkning från Västra Götaland och Skåne anlände till myndigheten och kontakt togs med väktarföreningen om utökad bevakning. Extern och intern info fortgick. Information fanns utlagd på WIS. Fortsatt omfallsplanering inleddes.

Trafikverket. Staben började block D med att testa RAKEL. Tyvärr var radions batteri urladdat och ingen laddare fanns att tillgå. Staben fick till slut kontakt med Försvarsmakten via RAKEL och informerade om reservkraftverk och kolonnkörning samt inställda färjor. Enligt lokal utvärderare pekar övningen mycket tydligt på behovet av utbildning för RAKEL-användare. Besked om läget på vägarna lämnades från Västervik, Vikbolandet, Norrköping, Kisa, Mjölby, Finspång. Lägesbild spelades in till Länsstyrelsen inför deras presskonferens klockan 11.00, 28 april verklig tid. Det började märkas att krisledningsgruppen klarat av det mest akuta och kan ge sig tid att förfinas sitt arbete. Det uppfattades som svårt att bedöma hur fort läget på vägarna kan åtgärdas. Måndag kväll, övad tid, avbröts kolonnkörningen för att frigöra resurser till övrig väghållning.

Landstinget. Arbetet fortskred utan kommentarer.

Försvarsmakten. Under block D får helikopterflottiljen insyn i Länsstyrelsens lägesbild och försökte bilda sig en egen uppfattning om vilka stödåtgärder som skulle kunna bli aktuella. På grund av övningens förlopp blev lägesbilden aldrig entydig eller färdig i de olika momenten vilket innebar att det kanske inte fanns någon lägesbild att förmedla. I övrigt fortskred aktiviteten i helikopterflottiljen som under tidigare block.

Block E (12.30-14.15 - 28 april)

Under block E påbörjas det omfattande planeringsarbetet med att ta hand om konsekvenserna efter elavbrotten. Skador på infrastruktur kräver reparation med extrainsatta resurser. Block E utspelade sig tisdagen 12 januari 2010 mellan klockan 08.00 och 18.00.

Boxholm. Efter samverkanskonferens med Länsstyrelsen fick staben en uppfattning av läget i länet. Staben lyssnade på sändningar från Sveriges Radio Östergötland. Elbortfallet uppgick nu till 50 procent i de flesta kommuner och beräknades hålla i sig i ytterligare tre dagar. Telefoni och mobilnätet fungerade när det finns elström. Staben inventerade behov av reparationer och kontakt togs med elbolag om när elen ska kopplas på. Förberedande planering inför normala förhållanden inleddes. Stabsorientering genomfördes som tidigare. Bedömningen är att stabsarbetet kan avslutas 13 januari, övad tid, och att personal då kan återgå till normal verksamhet.

Finspång. Stabsarbetet fortgick utan problem som tidigare. Lokal utvärderare bedömer att sammanställningen av regional lägesbild genomförts väl utifrån de förhållanden som rått och den information som funnits tillgänglig. Bedömningen är att eftersom inte alla kommuner använde WIS skapas dubbelarbete för kommunens informationsansvariga.

Engagemanget i staben avtog till viss del i och med att övningen gick mot sitt slut. Informationsfunktionen har fungerat bra under hela övningen. Man kunde dock ha varit mer aktiv inom staben i samverkan med externa aktörer för att utbyta erfarenheter och tankar inför återgång till normal verksamhet.

Linköping. Stabsarbetet fortskred utan kommentarer.

Mjölby. Samordning om el-situationen skedde med flera aktörer. Ny information om el-situationen i kommunen kom klockan 13.00, 28 april verklig tid. Uppdrag från stabschefen kom direkt om att förvaltningarna ska redogöra för när verksamheten kan komma igång. Ambitionen var att komma igång med ordinarie verksamhet så snabbt som möjligt. Samverkanskonferensen klockan 13.15, 28 april verklig tid, gav information. I detta skede efterfrågades ytterligare kompetenser i staben. PA-funktionen efterfrågades för att reda ut de arbetsrättsliga ställningstagandena inför att verksamheten återgår till det normala. Upplysningscentralen hade en allt viktigare funktion att kunna ge entydig information.

Norrköping. Staben hade under block E svårt att skapa sig en uppfattning om läget. Det saknades information om strömförsörjningen, hur prognosen såg ut samt reparationsplaner för återgång till normal eldrift. Telefonkonferensen kom för Norrköpings del till under oklara former. Någon ringde den lokala spelledaren och uppmärksammade om att det pågick en telefonkonferens. Många aktörer saknades också i telefonkonferensen. Bedömningen är att det har varit för få kontakter från Länsstyrelsens informationsavdelning till kommunens. Lägesbilder har levererats i högre grad via e-post och hemsida än via direktkontakt med kommunen. I övrigt fortsatt högt tryck på information men successiv återgång till normalläge. En särskild diskussion fördes om återgångsfasen.

Valdemarsvik. Stabsarbetet fortskred enligt rapportering för föregående block. Utvärderaren har ingen ny information att tillägga.

Länsstyrelsen. Under block E hade staben en god bild av hur läget påverkade organisationens ansvarsområden. Länsstyrelsens geografiska områdesansvar var för stabsorganisationen tydlig. Telefonkonferens genomfördes med samverkande aktörer där man bland annat kom överens om att efter mötet ha egna möten för fördelning av helikopterresurser. Staben har utvecklats under övningens gång till en väl fungerande stab. Lokal utvärderare bedömer dock att det vid en långvarig händelse finns behov av att engageras flera personer för flerskiftsarbete.

Polisen. Block E fortgår med stabsmöten där lägesrapport avgavs. Sambandscentralen delgav vad som skall göras; fortsätta med det operativa arbetet, etablera kontakt med personalplaneringen i myndigheten för att kunna övergå till normal linje verksamhet, samt pressmeddelande till allmänheten.

Trafikverket. Även under block E hade staben en god bild av hur händelsen påverkade den egna verksamheten med bra kontakter med driftentreprenörer. Information lämnades till Länsstyrelsen vid behov. Lägesbeskrivning skickades till Länsstyrelsen, Polismyndigheten samt till berörda kommuner men informationsflödet från Länsstyrelsen avtog. Staben upplevde att samverkanskonferenser saknades under ledning av Länsstyrelsen. En tidsplan upprättades som visade i vilken takt vägarna kan öppnas för trafik. Kontinuerlig information om aktuellt läge lades ut på tillgängliga informationskanaler. Det uppdagades att den angivna e-postadressen till Länsstyrelsen är fel. Detta uppfattas som allvarligt. Fortsatt strategi om återgång till normalläge inleddes.

Landstinget. Stabsarbetet fortskred utan kommentarer.

Försvarmakten. Under block E föreligger ingen förändring från tidigare block. Lokal utvärderare bedömer att helikopterflottiljen inte fick tillgång till andra organisationers uppfattning om läget och beslut. I rådande scenario är inte försvaret huvudman och ska fungera som en understödande part. Om ingen hör av sig med önskemål kan det vara svårt för Försvarmakten att skapa sig en uppfattning av vad som händer hos andra organisationer.

4. Enkätundersökning bland övade

Samtliga deltagare i övning El-ände fick möjlighet att fylla i en utvärderingsenkät på webben. Två enkäter formulerades, en för de övade, utvärderare och spelledare, samt en för deltagare i motspelet. Webbenkäterna konstruerades i webbenkätssystemet *Questback*. Följande kapitel redovisar resultaten från webbenkäterna.

Exakt hur många personer som varit delaktiga i övningen som övade är svårt att säga. Lokala utvärderare och spelledare fick till uppgift att sprida information om webbenkäten till sin övade stab. Enligt lokal utvärderares bedömning är att cirka 200 personer, inklusive spelledare och utvärderare, fått möjligheten att fylla i enkäten. 132 personer totalt har fyllt i enkäten.

Enkäten bestod av totalt 25 frågor (fem bakgrundfrågor, elva skalfrågor samt nio frågor med öppna svar) och syftade till att utvärdera bland annat de övades syn på individuell måluppfyllelse samt övningspraktiska aspekter.

Bakgrundsfrågor

Majoriteten respondenter tillhör kommunorganisation av något slag. Andra tillhör regionala myndigheter, till exempel Länsstyrelsen, Polismyndigheten, Försvarmakten eller Landstinget. Majoriteten av respondenterna är personer som övats. En mindre andel är lokala spelledare eller utvärderare.

Bedömning av måluppfyllelse för övningen

Respondenterna fick betygsätta elva påståenden med en siffra mellan noll (0) och fem (5). Varje betyg motsvarar en grad av måluppfyllelse efter angiven skala.

5. Inga brister, målsättningen uppfylld.
4. Endast mindre brister som ej påverkar helheten, målsättningen uppfylld till 80 %.
3. Några brister, målsättningen uppfylld till mellan 80 % och 50 %.
2. Allvarliga brister, målsättningen uppfylld till mellan 50 % och 25 %.
1. Allvarliga brister, målsättning uppfylld till mindre än 25 %.
0. Ingen bedömning gjord (Vet ej).

Skalan för målbedömning följer bilaga till den Regionala övnings- och utbildningsplanen, framtagen under Riskbild Östergötland II (perioden 2007-2009). Regional samverkansövning El-ände är första tillfället denna bedömningsskala prövas.

Resultaten från skalfrågorna redovisas i fyra stapeldiagram samt med medelvärde för respektive påstående.

Lägesuppfattning och eget ansvarsområde

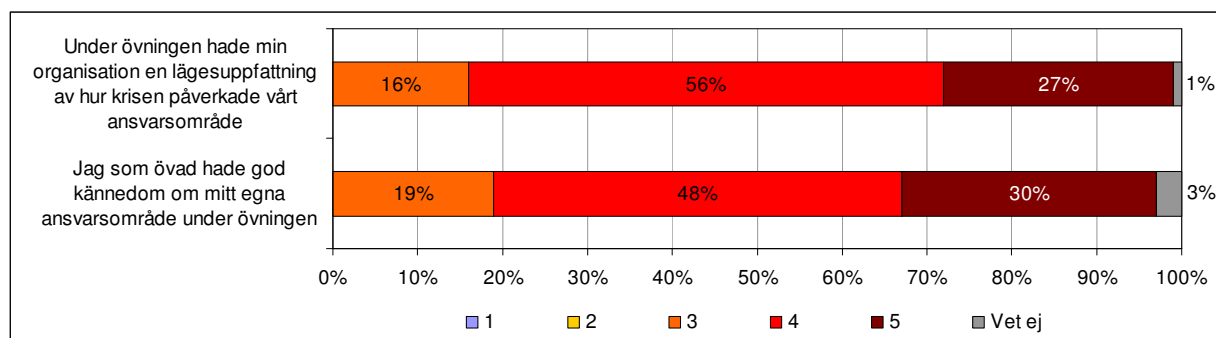

Diagram 1 – Lägesuppfattning och eget ansvarsområde.

83 procent av respondenterna upplever inga eller mindre brister i måluppfyllelsen för påståendet att deras organisation hade en lägesuppfattning av hur krisen påverkade dess ansvarsområde. 16 procent upplever några brister. Ingen av respondenterna upplever allvarliga brister i måluppfyllelsen. 1 procent kan inte göra någon bedömning för påståendet.

78 procent av respondenterna upplever inga eller mindre brister i måluppfyllelsen för påståendet att de som övad hade god kännedom om sitt eget ansvarsområde under övningen. 19 procent upplever några brister. 3 procent kan inte göra någon bedömning för påståendet.

Beslut och åtgärder för regional lägesbild

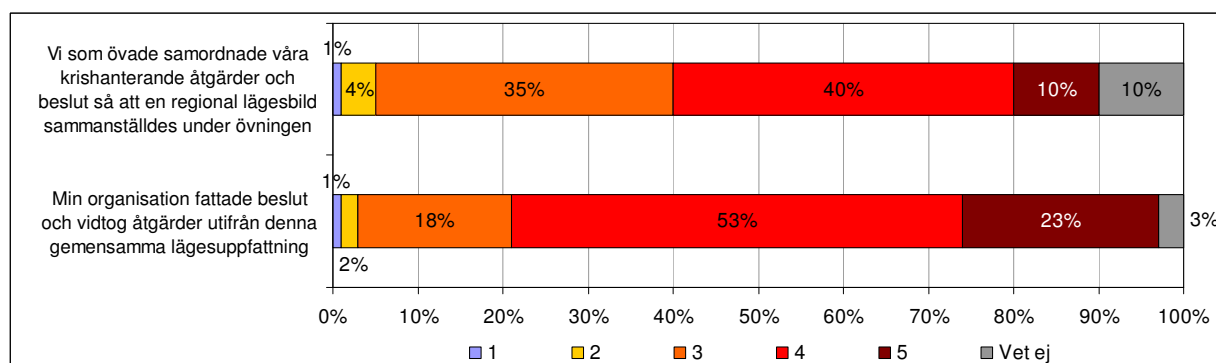

Diagram 2 – Beslut och åtgärder för regional lägesbild.

50 procent av respondenterna upplever inga eller mindre brister i måluppfyllelsen för påståendet att de som övade samordnade sina krishanterande åtgärder och beslut så att en regional lägesbild sammanställdes under övningen. 35 procent upplever några brister och 5 procent allvarliga brister i måluppfyllelsen. 10 procent kan inte göra någon bedömning för påståendet.

76 procent av respondenterna upplever inga eller mindre brister för måluppfyllelsen av påståendet att deras organisation fattade beslut och vidtog åtgärder utifrån denna gemensamma lägesuppfattning. 18 procent upplever några brister och 3 procent allvarliga brister i måluppfyllelsen. 3 procent kan inte göra någon bedömning för påståendet.

Samverkan och samordning

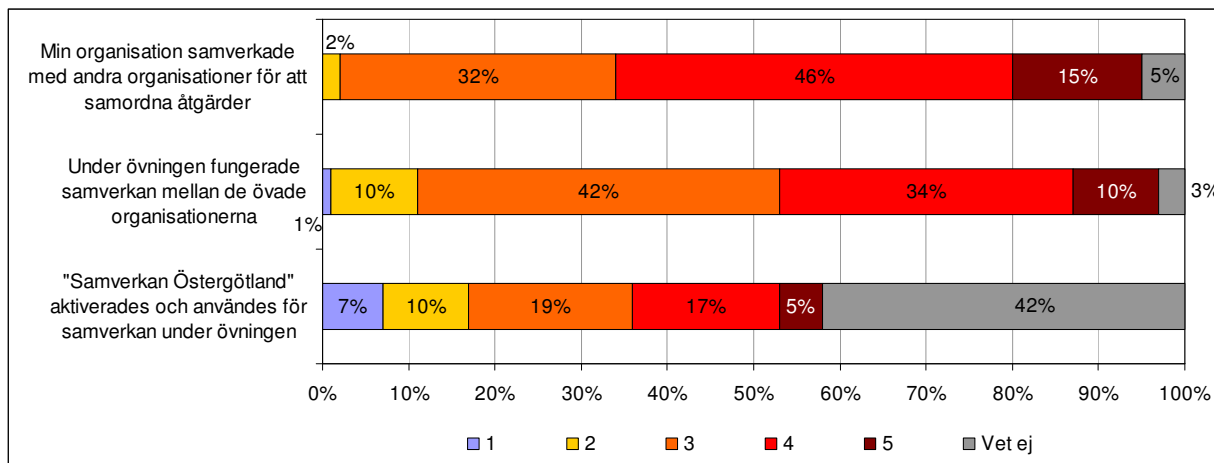

Diagram 3 – Samverkan och samordning.

61 procent av respondenterna upplever inga eller mindre brister i måluppfyllelsen för påståendet att deras organisation samverkat med andra organisationer för att samordna åtgärder. 32 procent upplever några brister och 2 procent allvarliga brister. 5 procent kan inte göra någon bedömning för påståendet.

44 procent av respondenterna upplever inga eller mindre brister i måluppfyllelsen för påståendet att samverkan fungerat mellan de övade organisationerna under övningen. 42 procent upplever vissa brister och 11 procent allvarliga brister i måluppfyllelsen. 8 procent kan inte göra någon bedömning för påståendet.

22 procent av respondenterna upplever inga eller mindre brister i måluppfyllelsen för påståendet att "Samverkan Östergötland" aktiverades och använde för samverkan under övningen. 19 procent upplever några brister och 17 procent allvarliga brister i måluppfyllelsen. 42 procent kan inte göra någon bedömning för påståendet.

Informationshantering och -spridning

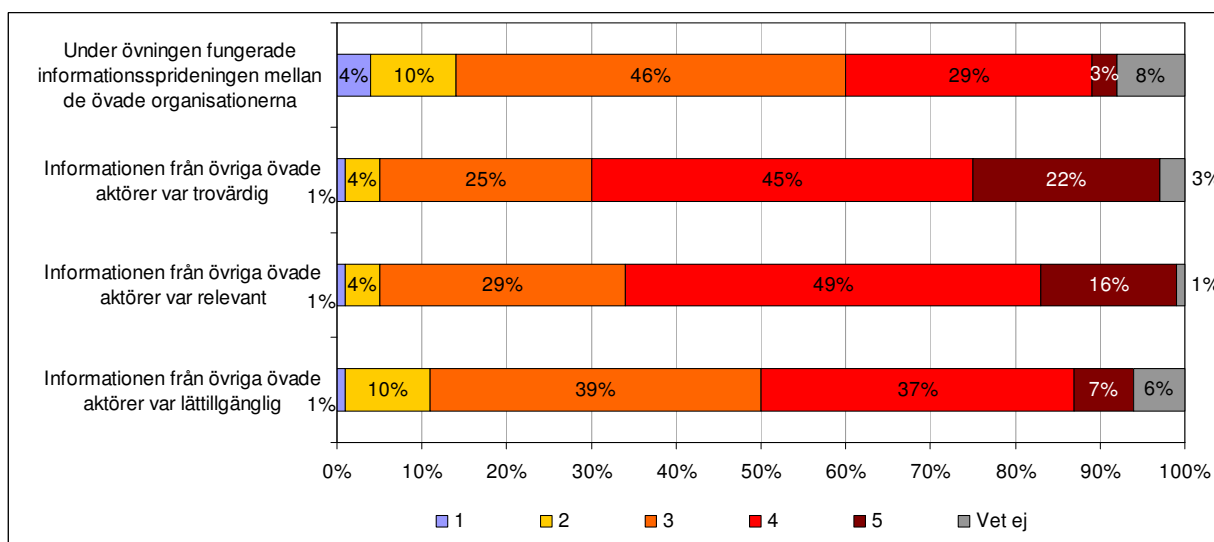

Diagram 4 – Informationshantering och -spridning.

32 procent av respondenterna upplever inga eller mindre brister i måluppfyllelsen för påståendet att informationsspridningen mellan de övade organisationerna fungerat under övningen. 46 procent upplever några brister och 14 procent upplever allvarliga

brister i måluppfyllelsen. 8 procent av respondenterna kan inte göra någon bedömning för påståendet.

77 procent av respondenterna upplever inga eller mindre brister i måluppfyllelsen för påståendet att informationen från övriga övade aktörer varit trovärdig. 25 procent upplever några brister och 5 procent allvarliga brister i måluppfyllelsen. 3 procent av respondenterna kan inte göra någon bedömning för påståendet.

65 procent av respondenterna upplever inga eller mindre brister i måluppfyllelsen för påståendet att informationen från övriga övade aktörer varit relevant. 29 procent upplever några brister och 5 procent upplever allvarliga brister i måluppfyllelsen. 1 procent av respondenterna kan inte göra någon bedömning för påståendet.

44 procent av respondenterna upplever inga eller mindre brister i måluppfyllelsen för påståendet att informationen från övriga övade aktörer varit lättillgänglig. 39 procent upplever några brister och 11 procent allvarliga brister i måluppfyllelsen. 6 procent kan inte göra någon bedömning för påståendet.

Praktiskt genomförande

Respondenterna fick öppet besvara frågor om planeringsarbetet samt övningens praktiska genomförande. Respondenternas omdömen har sammanställts och redovisas ämnesvis.

Hade övningen lagom längd?

Många av respondenterna uppfattar att övningen hade lagom längd och att dess innehåll krävde tiden som avsatts för övningen. Några uppfattar det som positivt att övningen sträckte sig över två dagar. Någon skriver att stressen kan ge en föraning om hur det kan bli i skarpt läge.

Andra respondenter menar att övningen var för lång och kanske borde ha koncentrerats till en dag. Vissa lyfter fram fördelarna med att öva i realtid, andra att det hade gått att öva under endast en dag eftersom övningen var indelad i block. Ett annat förslag är att öva oftare med kortare uppstartsövningar.

Ett ytterst fåtal tycker att övningen varit för kort och att det hade behövts ytterligare en dag för övning.

Höll övningen lagom tempo?

De allra flesta respondenterna tycker att övningen höll ett lagom tempo med tillräckligt mycket att göra för att fylla övningsdagarna. Andra respondenter anser att tempot under övningen var för lågt och att det ibland blev stiltje i organisationen. Vissa anser att tempot sjönk avsevärt under eftermiddagen den första övningsdagen (27 april verklig tid) samt att den andra övningsdagen (28 april verklig tid) var avsevärt lugnare än dagen innan.

En tredje grupp respondenter menar att tempot för övningen varit för högt. Några menar att det är svårt att hinna med många fiktiva dagar på endast två övningsdagar, några att de inte hann sätta saker i verket förrän ”en ny dag” började med nya förutsättningar. Detta, menar några, orsakade även svårigheter att synka beslut och åtgärder mellan olika aktörer.

Bör motspelet och spelledning förbättra något till nästa övning?

Respondenterna har synpunkter på hur motspelet och spelledningen kan förbättras till nästa övningstillfälle. Bland annat att återkoppling mellan motspel/spelledning och de övade organisationerna kan bli mer tydlig. Vissa respondenter menar att motspelet inte informerat sig om vilka beslut som fattats i de övade organisationerna och därför inte alltid haft kunskap om vilka åtgärder som de övade staberna tagit.

Vissa respondenter menar att bättre kunskap hos motspelet om vad som händer och sker hos de övade, skulle kunna förbättra uppföljningen på redan utförda inspel och på så sätt även öva kontinuiteten i organisationerna.

Andra synpunkter på hur motspel och spelledning kan förbättras avser bland annat information och kommunikation. Det förekommer synpunkter från vissa övade att RAKEL-apparaten de blivit tilldelad inte fungerade som det skulle och att sambandskatalogen var bristfällig.

Förslag till förbättringar i den egna organisationen

Respondenterna fick komma med synpunkter på hur den egna organisationen kan bli bättre på att hantera en kris. Vissa respondenterna tar upp förbättringar i stabsarbetet rörande roll- och arbetsfördelning, förkunskaper, kommunikation och teknisk användning. Det gäller i första hand att vissa resurser måste ses över inför eventuellt kommande händelser för att stärka organisationen. Bedömningen är att erfarenhet och kontinuitet är avgörande för att upprätthålla kompetens och kunskap i organisationen.

Vissa respondenter påpekar att deras egna åtgärdsplan och instruktioner behöver dels revideras och ses över inför framtiden men även att kompetens och erfarenhet vidmakthålls bland organisationens medlemmar. Det är således viktigt att dra lärdomar från övning och utvärdera hur eventuella förbättringar kan implementeras.

Vissa respondenter pekar på vikten av att hålla isär roller, funktioner och ansvar i organisationen samt att stabsgenomgångar och kommunikation av lägesbild fungerar. Denna synpunkt gäller även att rollfördelningen blir tydligare och att en plan finns för eventuellt personal- eller funktionsbortfall. Det behövs således tydliga åtgärdsregler för att kommunikationsstrukturer ska förbli intakta.

Vissa respondenter lyfter fram vikten av samarbete och samråd mellan organisationer samt att övning ger färdighet i dessa frågor. En respondent framhåller vikten av att tidigt etablera kontakt med andra berörda organisationer för att bädda för god, kontinuerlig samverkan. Hos vissa organisationer finns även ett behov av kommunikationsplan som visar hur kommunikation mellan berörda aktörer bör eller ska ske samt över hur organisationen ska kunna kvarhålla information och kompetens vid personal- och skiftbyte.

Viktig erfarenheterna från övningen

Sammanfattning av de enligt respondenterna viktigaste erfarenheterna från övningen. Utan inbördes ordning.

- Förfina och förbättra informationsgången och såväl tekniska som praktiska aspekter av kommunikationsstruktur, inom organisationen samt ut mot allmänhet och andra organisationer.
- Styrdokument och mallar som tydliggör kris- och stabsarbetet avseende roller och ansvar på person-, funktions- och organisationsnivå.
- Tydliga former och ansvarsroller för regional samordning och samverkan.
- Ta till vara på erfarenheter från praktisk övning i stor skala och applicera dessa i framtiden.
- Överlag är många nöjda med övningen.

Vilka aspekter av övningen har varit bra och mindre bra?

Sammanfattning av respondenternas åsikter om vilka aspekter av övningen som var bra respektive mindre bra. Utan inbördes ordning.

+	-
Realistiskt och relevant scenario.	Orealistiskt och komplicerat att öva januari-scenario i april.
Radio och El-ändesnytt gav realism och fördjupade lägesbilden.	Bristfällig delning av information och beslutsunderlag mellan övade.
Erfarenheterna av att öva tillsammans.	Tidsförkortning och synkronisering av realtid mot övad tid.
Engagemanget från spelledning, motspel och övade.	Tekniken vid användning av RAKEL, WIS och telefonkonferenser.

5. Enkätundersökning bland spelledning och motspel

Samtliga deltagare i övning El-ände fick möjlighet att fylla i en utvärderingsenkät på webben. Två enkäter formulerades, en för de övade, utvärderare och spelledare, samt en för deltagare i motspelet. Webbenkäterna konstruerades i webbenkätssystemet *Questback*. Följande kapitel redovisar resultaten från webbenkäterna.

Totalt deltog 57 personer i motspelet, inklusive spelledningen och resurspersoner. 46 av dessa har fyllt i enkäten vilket ger en svarsfrekvens på 81 %. Enkätens konstruktion medgav respondenten att avstå svara på frågor vilket ger olika svarsfrekvens för olika frågor. Därför kan totalt antal svar på en specifik fråga variera från andra.

Enkäten bestod av totalt 20 frågor (fyra bakgrundfrågor, fyra flervalfrågor, fyra skalfrågor samt fyra frågor med öppna svar) och syftade till att utvärdera bland annat förarbete och planering av övningen samt det praktiska arbetet motspelet.

Representanter i motspelet

I motspelet deltog representanter från bland annat länets kommuner, statliga myndigheter såsom Länsstyrelsen och MSB, representanter från elbolag såsom Vattenfall och E.on, landstinget, företag såsom Östgöta Brandstodsbolag och Östgötatrafiken samt representanter från media. Anta och andel deltagare i respektive kategori redovisas i tabell 1.

Organisation	Antal respondenter	Procent
Kommun	13	28 %
Statlig myndighet	9	20 %
Elbolag	8	18 %
Landsting	7	16 %
Företag	5	11 %
Media	3	7 %
Totalt	45	100 %

Tabell 1 – respondenternas fördelning bland deltagande organisationer.

Av deltagande organisationer har länets kommuner flest representanter bland respondenterna. Därefter i fallande ordning statliga myndigheter, elbolag, landsting, övriga företag och media.

Övningens längd, tempo och omfattning

För att utvärdera övningens längd, tempo och omfattning i antal övade organisationer samt organisationer i motspelet fick respondenterna svara på fyra flervalsfrågor. Frågor om övningens omfattning hade efterföljande följdfrågor.

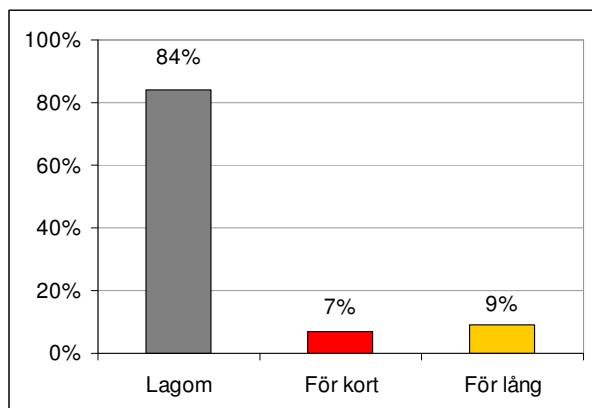

Diagram 5 – respondenternas uppfattning om övningens längd.

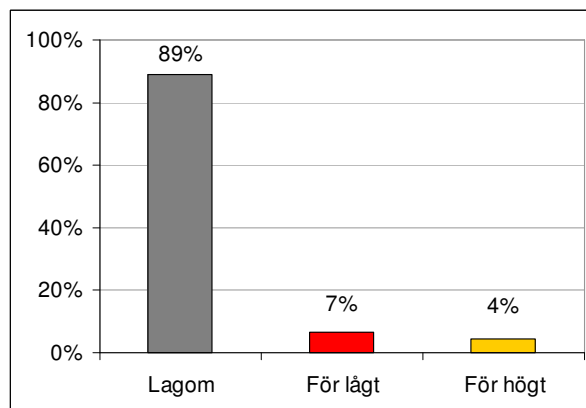

Diagram 6 – respondenternas uppfattning om övningens tempo.

En stor majoritet av respondenterna, 84 respektive 89 procent, upplevde att övningen hade lagom längd och tempo.

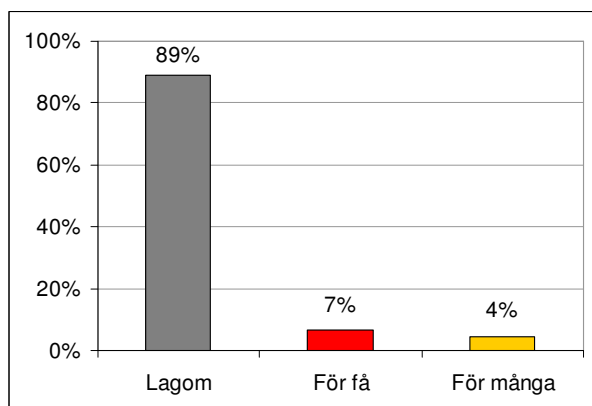

Diagram 7 – respondenternas uppfattning om antalet organisationer i motspelet.

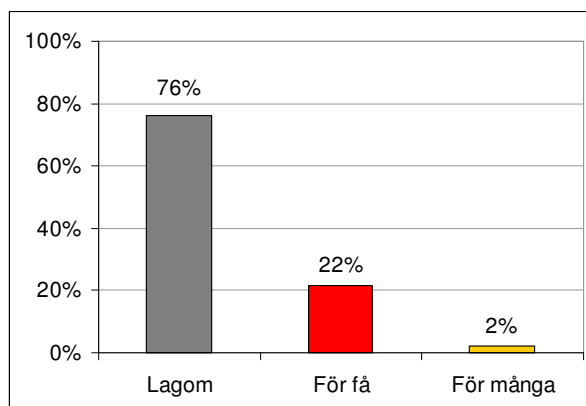

Diagram 8 – respondenternas uppfattning om antalet övade organisationer.

89 procent av respondenterna upplevde motspelets omfattning som lagom. 7 procent upplevde deltagarantalet som för litet och 4 procent som för stort. Ett fåtal av respondenterna menade att representanter från telesektorn, Svenska Kraftnät och Telia fattades i motspelet.

76 procent av respondenterna upplevde att övningens omfattning avseende deltagande övade organisationer som lagom. 22 procent upplevde att för få organisationer deltagit och 2 procent att för många deltagit. Ett fåtal av respondenterna menade att det hade varit bra om samtliga kommuner i länet deltagit i övningen eller att samtliga delar av de övade organisationerna deltagit.

Organisation och ledning

Respondenterna fick bedöma spelledningens förarbete och planering av övningen genom att betygsätta fyra påståenden med en siffra mellan 1 och 5, där 1 motsvarar ”instämmer inte alls” och 5 motsvarar ”instämmer helt”. Det gick även att svara ”vet ej”.

Resultaten av skalfrågorna redovisas i fyra stapeldiagram samt med medelvärde för respektive påstående. Medelvärde är summan av samtliga betyg för ett påstående dividerat med antalet betyg för det påståendet.

Kommunikation av syfte, mål och roll

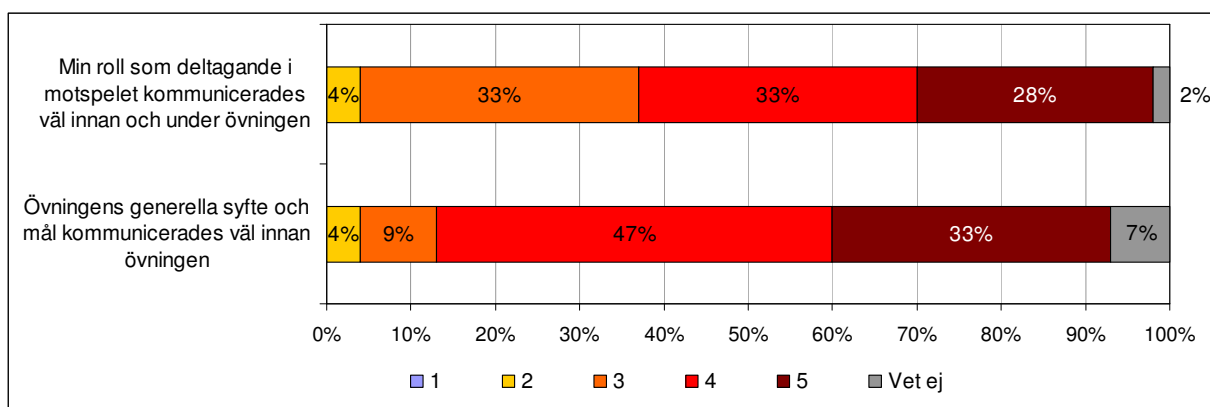

Diagram 9 – Organisering av övning

61 procent av respondenterna satte betyg 4 eller 5 på påståendet att deras roll som deltagare i motspelet kommunicerats väl innan och under övningen. 33 procent satte betyg 3 och 4 procent betyg 2. Medelvärdet för påståendet är 3,78.

80 procent av respondenterna satte betyg 4 eller 5 på påståendet att övningens generella syfte och mål kommunicerats väl innan övningen. 9 procent satte betyg 3 och 4 procent betyg 2. Medelvärdet för påståendet är 3,89.

Organisation och lokaler

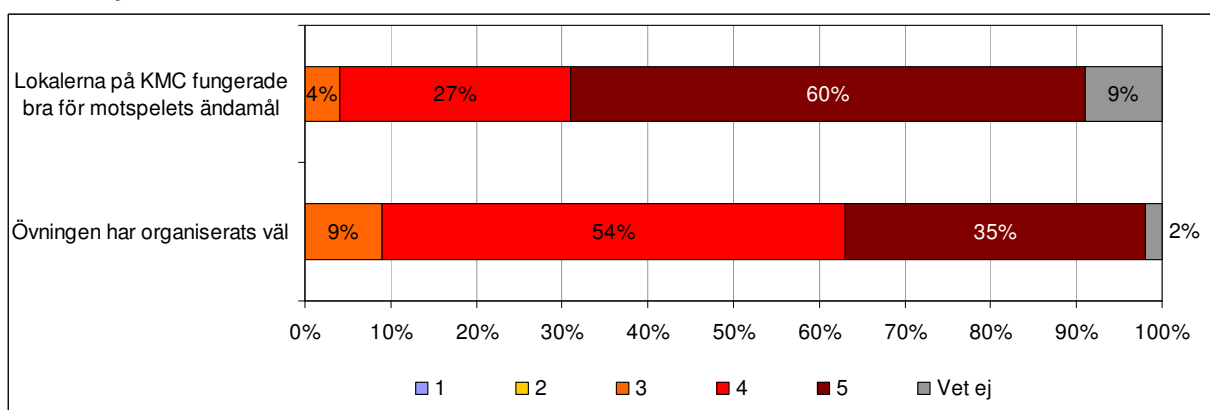

Diagram 10 – Organisering av övning

87 procent av respondenterna satte betyg 4 eller 5 på påståendet att lokalerna på KMC fungerade bra för motspelet ändamål. 4 procent satte betyg 3. Medelvärdet för påståendet är 4,20.

89 procent av respondenterna satte betyg 4 eller 5 på påståendet om att övningen organiserats väl. 9 procent satte betyg 3. Medelvärde för påståendet är 4,17.

Övriga synpunkter

Enkäten avslutades med öppna frågor som respondenterna fick besvara med löpande text. Följande är en sammanfattning av dessa synpunkter.

Vad har fungerat bra under övningen

Planeringen och det praktiska genomförandet lyfts fram som positiva aspekter av övningen. Respondenterna lyfter bland annat fram att lokalerna, de tekniska lösningarna samt kommandanturen har fungerat bra. Någon respondent framhåller att de planerade momenten genomfördes väl och att de oplanerade löstes på ett bra sätt. En del respondenter uttrycker även positiv kritik till spelledningens avseende planering och genomförande av övningen. Att övningen delats in i block upplevs vissa som positivt.

Realism och media har förhöjt upplevelsen och förbättrat övningsklimatet enligt några av respondenterna. Sveriges Radio Östergötlands sändningar, El-ändesnytt och filmsekvenserna inför varje block har ökat realismen.

Att öva **kommunikation och webben** upplevs som positivt enligt vissa. De övningswebbplatser som funnits till förfogande upplevs som positiva övningsdetaljer.

Attityd och inställning hos motspel och övade upplevs av många som positivt. Det finns tydliga tendenser på att de övade och motspelet tagit övningen på allvar med hög grad av engagemang.

Vad har fungerat mindre bra under övningen

Helhetsuppfattningen och tiderna har av vissa i motspelet upplevts som förvirrande moment under övningen. Några uppger svårigheten i att hålla reda på ”verklig tid” och ”övad tid” under övningen. Det framhålls bland annat kritik mot att det varit dåligt med återkoppling från de övade och att det därför har varit svårt från motspelets håll att hålla sig uppdaterad om hur det går för de övade. Någon uppger sig ha haft problem med att hålla reda på övningens status avseende händelseförlopp, beslut och åtgärder.

Användningen av **telefonkonferenser och RAKEL** upplevs också som problematiska moment. Vissa av respondenterna menar att telefondisciplinen måste bli bättre under konferenserna men även att kännedomen om tekniken måste bli bättre. Några menar även att användningen av RAKEL kunde ha fungerat bättre.

I övrigt har några synpunkter på övningens inspel som det varit svårt att ha kontroll över vilka åtgärder och beslut som de övade tagit. Några menar att tekniken på KMC hade kunnat fungera bättre.

Viktiga erfarenheter från Regional samverkansövning El-ände

Många av respondenterna är nöjda med övningens genomförande och framhåller att det är bra att öva regelbundet. Enligt respondenterna finns det dock erfarenheter från övning El-ände som behövs lyftas fram.

Behovet av fungerande **information och kommunikation** uppger många som en viktig komponent inom krishantering och krisberedskap. Att informationsflödet fungerar bra och att inblandade aktörer känner till och använder gängse kommunikationsvägar. Några menar att det är av stor vikt att regelbundet uppdatera

hemsidor, andra pekar på svårigheten i att hela tiden hålla sig underrättad och förmedla denna information på webben.

Andra erfarenheter som är viktiga att lyfta fram enligt respondenterna är av **övningspraktisk karaktär**. Det framhålls från flera att planering och förarbete är mycket viktigt vid övning. Många tar upp vikten av författandet av inspelen och att de spelas in på rätt sätt. Bland annat påpekar en respondent att vissa inspel behöver tydligare uppföljning och att det därmed behövs bättre insikt hos motspelet om vad som händer i de övade organisationerna. Det finns även risk för att för många inspel låser de övade istället för att främja kreativitet. I övrigt är många positiva till att öva i block och till övningens generella scenario.

Vissa respondenter lyfter fram att övningens fokus på **krishanteringsförmågan** i länet är viktigt. En respondent uppger att övning ger nyttig träning och övade tvingas tänka och handla. Att öva i stor skala och regionalt ger en möjlighet till förbättring som är svårt att tillhandahålla i den egna organisationen. Det finns dock respondenter som menar att det vore bäst om samtliga kommuner deltog i övning. Andra respondenter lyfter fram problematiken att det i många kommuner saknas kunskaper och planeringsunderlag för eldistribution.

Några respondenter uppger att övningen klargjort vikten av **samverkan** mellan olika aktörer och att den måste fungera väl mellan olika instanser och myndigheter.

6. Bedömning av måluppfyllelse

Denna utvärdering av Regional samverkansövningen El-ände syftar till att bedöma måluppfyllelse av de övergripande mål som satts upp för övningen. Följande kapitel redovisar Länsstyrelsens bedömning av måluppfyllelse baserad på rapporter från de övades lokala utvärderare samt resultat från utvärderingsenkäterna.

De övade aktörerna skall samordna sina krishanterande åtgärder och beslut så att en regional lägesbild sammanställs under övningen

Sammanställning av regional lägesbild

Enligt lokala utvärderares rapportering upprättade de övade organisationerna relativt snabbt en bild av läget. För många av kommunerna var denna lägesbild initialt lokal där underrättelse om det egna geografiska området upprättades i första hand. Senare under övningen skaffade de övade sig en mer utökad bild av läget, dels genom egen omvärldsbevakning, dels via Länsstyrelsens telefonkonferenser och ”Samverkan Östergötland”.

Denna bild förstärks av att många av de övade upplever hög måluppfyllelse i att en regional lägesbild sammanställdes under övningen samt att den övade organisationen fattade beslut och vidtog åtgärder utifrån denna gemensamma lägesuppfattning. Enligt de övades synpunkter från enkäten framgår att det trots detta rått tveksamheter hur kommunikation och informationsspridning bör ske mellan organisationerna samt vilken organisation som bör ansvara för att sammanställa den regionala lägesbilden.

Lägesbilden förmedlades i många av staberna genom regelbundna stabsgenomgångar, vilket inte upplevdes som svårt eller problematiskt i de flesta av staberna. Länsstyrelsens stab upplevde dock inledningsvis hårt tryck från övriga organisationer att ta fram och redovisa lägesbild, som i kombination med personalbortfall blev en svår uppgift. Länsstyrelsens använde till stor del sin övningswebbplats som en ingång för information med övergripande lägesbild samt länkning till övriga övningswebbplatser.

Som nämnts ovan rådde det ibland viss tvekan om vilken organisation som ska ansvara för att sammanfatta den regionala lägesbilden. Vissa kommuner arbetade för att upprätta informationskanaler med grannkommuner och centrala myndigheter och uppfattade sig på så sätt ha en god bild av läget, men tidigt under övningen är uppfattningen att en regional lägesbild saknas. Kritik riktas här bland annat mot att Länsstyrelsen inte tagit på sig den rollen. Samtidigt arbetar Länsstyrelsens stab med att samla in information från kommunerna i just detta syfte och lokala utvärderare på Länsstyrelsens stab arbetar adekvat och korrekt.

Den regionala lägesbilden klarnade i ett senare skede av övningen i och med regelbundna telefonkonferenser samt att informationskanalerna mellan övade organisationer befästes. Informationsdelgivningen och lägesbilden blev mer och mer tydlig hos samtliga övade organisationer allteftersom stabsmedlemmarna hittat sina respektive roller och arbetssätt.

Samordning av information

Till en början använde de övade staberna Internet och WIS för att samla och delge information men inledde även kontakt med andra övade organisationer samt motspelet

för att utöka bilden. Sändningar från Sveriges Radio Östergötland var även av stor hjälp för många. De lokala utvärderarna bedömer att de övade hade ett adekvat arbetssätt för att inhämta och delge information.

Enligt rapporter från lokala utvärderare har de centrala myndigheterna färre incitament att samordna en regional lägesbild tillsammans med kommunerna. Polismyndigheten och Trafikverket samordnade information och resurser inom respektive verksamheten på regional och interregional. Försvarsmakten hade inledningsvis svårt att bedöma hur händelsen påverkade övriga övade aktörer. Lokala utvärderare för helikopterflottiljen uppfattade att kommunerna hade få eller inga incitament att underrätta helikopterflottiljen om läget. Den uppfattning som helikopterflottiljen skapar sig om övriga övade var alltså inte helt förankrad. Samtidigt upplevde landstinget att den samverkan som inletts inte fungerat effektivt eftersom kommunikationsstrukturen i länet inte klargjorts.

Många övade upplever att samverkan mellan övade organisationer fungerat under övningen. Många upplever även hög måluppfyllelse i att deras organisation samverkat med andra organisationer för att samordna åtgärder. Av utvärderingsenkäten framgår även vikten av samarbete och samråd mellan kommunerna samt vikten av att i ett tidigt skede etablera kontakt med berörda organisationer för att bädda för god och kontinuerlig samverkan.

Samverkanskonferenser

Under övningen genomfördes ett antal telefonkonferenser i syfte att samordna information och resurser. Samtliga övade aktörer, samt vissa deltagare i motspelet, bjöds in för att delge sin uppfattning om läget. Av utvärderarnas rapporter framgår att det fanns tydliga fördelar med denna form av kommunikation trots att den även ställde krav på teknik och handhavande. Många av de övade organisationerna uppger sig ha haft nytta av telefonkonferenserna i arbetet att skapa en tydligare bild av läget i länet. Det framkommer dock invändningar mot att den information som delgivits varit upprepningar på information som redan var känd sedan tidigare.

Det framkommer även från flera håll att samtalsdisciplinen, mötesordningen samt telefontekniken varit bristfälliga under många av telefonkonferenserna. Det framhålls som viktigt att dessa frågor bemöts för att förbättra denna form av samverkan.

Därutöver aktiverades ”Samverkan Östergötland”, under block C (första övningsdagen, verklig tid). Enligt de lokala utvärderarnas rapporter rådde viss oenighet organisationerna emellan om samverkansformerna för ”Samverkan Östergötland”. Några kommuner upplevde mötet som informativt och lyckat, andra att ingen ny information delgivits och att det inte inletts någon direkt samverkan.

Övade vid Länsstyrelsen medger att tidsluckan för ”Samverkan Östergötland” varit för snäv för att verkligen testa de samverkansformer som mötet avsåg. I verkligheten hade det sannolikt funnits mer tid till förberedelser och därmed även större möjligheter till samverkan. Mötet blev trots det ett bra tillfälle att sammanställa en regional lägesbild samt för deltagarna att undersöka möjligheterna att rekvirera resurser.

WIS

Enligt övningsbestämmelserna skulle WIS användas för lägesrapportering under övningen och delas ut till samtliga övningsdeltagare. De flesta övade organisationerna använde WIS i syfte att publicera och samla in information om läget i länet. För många

övade var WIS en källa till information som hjälpte till att skapa en regional lägesbild under hela övningen.

Vissa organisationerna lyfter dock fram kritik mot systemet. Det är svårt att bedöma huruvida denna kritik bottnar i svagheter i systemets kapacitet eller i handhavandet från övningsdeltagarnas sida. Länsstyrelsens upplevde driftstörningar i ett tidigt skede vilket påverkade arbetet i staben. Även helikopterflottiljen hade svårt att följa upp sin omvärldsbild på grund av brister i WIS.

Därutöver påpekas från något håll att WIS kan ge en känsla av falsk trygghet om användaren begränsar sitt informationssökande till enbart WIS. Det förekommer även vissa farhågor över eventuellt dubbelarbete i det fall samtliga aktörer inte använder sig av WIS.

RAKEL

Samtliga övade organisationer och motspelet hade tillgång till RAKEL under hela övningen. Av övningsbestämmelserna framgår att RAKEL fick nyttjas vid tvåpartssamtal för alla övade och motspelsrepresentanter under hela övningens längd. Under andra delen av block C, klockan 08.00 till 09.00 den 28 april verklig tid, var RAKEL det enda sambandsmedlet mellan övade staber. Under detta tidsintervall fick allanrop nyttjas i samverkan mellan aktörerna.

Generellt råder delade omdömen om RAKEL som sambandsmedel. Några kommuner upplevde användningen av RAKEL som positiv gällande användarvänlighet och hörbarhet. Några upplever dock en sårbarhet i att endast ha tillgång till en handenhet per organisation. Det finns även farhågor över att bristande handhavande inneburit problem vid användningen och att det därför finns ett utbildningsbehov.

Det finns på något håll tveksamheter i att det skulle vara trovärdigt att samtliga organisationer i Östergötland, under en verklig händelse, skulle ha tillgång till samma talgrupp. Annan problematik som uppstod under övningen var i första hand av teknisk natur.

Respektive aktör skall under övningen ha en lägesuppfattning av hur händelsen påverkar dennes ansvarsområde

Enligt de lokala utvärderarnas rapporter hade de övade organisationerna en bra bild av hur händelsen påverkade deras ansvarsområden. Initialt finns det i vissa fall oklarheter över stabens arbetssätt och rollfördelning men redan under första blocket framstår de allra flesta övade organisationerna som uppgiften mogen. Enligt utvärderarna skapar sig staberna redan i ett tidigt skede, genom regelbundna stabsgenomgångar med lägesrapport, kontroll över situationen och det egna ansvarsområdet.

Denna bild förstärks av utvärderingsenkäten. En stor majoritet respondenter bedömer att deras organisation under övningen hade en lägesuppfattning av hur krisen påverkade deras ansvarsområde. Många hävdar även att de som övad hade god kännedom om sitt eget ansvarsområde. Trots det tar en del övade upp vikten av erfarenheter från och kontinuitet i kunskap om stabsarbete avseende roller, arbetsfördelning, kommunikationsstruktur samt tekniken som rör dessa.

Därutöver rådde det inledningsvis delade meningar om hur en stab bör arbeta och agera men när väl rutinerna satt sig är bedömningen att de övade har få eller inga svårigheter

att bedöma läget, dess konsekvenser för den egna organisationens ansvarsområde samt fatta beslut efter denna bedömning. Arbetstempot blir över lag mer intensivt under block B och C men aldrig övermäktigt någon av organisationerna.

Enligt lokala utvärderare har de centrala myndigheter som övas ett vant arbetssätt att ta fram en bild av läget och konsekvenserna. Såväl landstinget, polisen och trafikverket reagerar snabb och effektivt med regelbundna stabsgenomgångar med lägesrapport. Enligt utvärderarnas rapporter råder det ibland delade meningar om vilken nivå stabsarbetet skall inledas med i början av block A. Många av kommunerna starta övningen med en fungerande stab, medan exempelvis landstinget inleder med tjänsteman i beredskap (TiB).

Invändningen mot att starta upp en övning med en helt fungerande stab är att det i övningens scenario uppfattas som orealistiskt. Detta kan dock betraktas som en övningspraktisk ofrånkomlighet eftersom de övade kände till tidpunkt och plats för övnings scenariot sedan innan.

Informationen från övade aktörer skall vara trovärdig, relevant och lättillgänglig

Kommunikation och information

Kommunikation och informationsgången under övningen är de övningsdetaljer som uppfattas som mest problematiska av de övade. Huvudsakligen användes WIS, webbplatser och sändningar från Sveriges Radio Östergötland för att sätta sig in i sammanhang och informera sig om lägen. Många av de övade organisationerna upprättade en övningswebbplats för information till allmänheten och andra myndigheter. Därutöver användes även telefonkonferenser, e-post och RAKEL för att kommunicera och informera sig om läget från andra övade och motspel.

Enligt de lokala utvärderarnas rapporter uppfattade de allra flesta övade kommuner det som lätt att dels hålla sig uppdaterad om läget, dels nå ut med information till andra organisationer och allmänhet. Frånvaro av övad allmänhet gör det dock svårt att gradera trovärdigheten, relevansen och tillgängligheten på den information som delgivits. De allra flesta lokala utvärderare gör bedömningen att den egna informationen såväl som den från övriga övade är trovärdig, relevant och lättillgänglig.

Även de övade gör i många fall denna bedömning. Enligt utvärderingsenkäten framgår att många upplever att informationsspridningen under övningen fungerat mellan de övade organisationerna, samt att informationen från övriga övade varit såväl trovärdig, relevant och lättillgänglig.

Trovärdig, relevant och lättillgänglig

Enligt de lokala utvärderarna uppfattas informationen under övningen som lättillgänglig såtillvida att det under övningen fanns ett flertal informationskanaler att tillgå. Kvaliteten på dessa varierade. Även de övade upplever informationen från övriga övade aktörer som lättillgänglig. Kritik riktas dock mot att de kommunikationskanaler som finns inte utnyttjats på bästa sätt. Bland annat påpekar vissa att tillgängligheten på information snabbt blir ”mättad” i och med att stora mängder informationen, som i grunden är den samma, delges genom de olika kanalerna. Vissa övade organisationer upplever även att denna dubbla lägesrapportering tar onödiga anspråk på tid och resurser.

Informationens trovärdighet är i övningsssammanhang svår att skapa sig en uppfattning om. Många av de övade organisationerna bedömer sin egen information som trovärdig och även så den från andra övade aktörer. Få kommentarer har lämnats i fråga om trovärdighet från de lokala utvärderarna. Enligt enkätundersökningen för de övade framgår dock att 22 procent av respondenterna upplever måluppfyllelsen som uppfylld avseende trovärdighet i informationen från övriga aktörer. 45 procent av respondenterna upplever endast mindre brister i måluppfyllelsen.

Informationens relevans bedöms även den som svår att ta ställning till. Enligt enkätundersökningen för de övade framgår dock att 16 procent av respondenterna upplever måluppfyllelsen som uppfylld avseende trovärdighet i informationen från övriga aktörer. 49 procent av respondenterna upplever endast mindre brister i måluppfyllelsen. Vissa organisationer lyfter fram svårigheterna i att bedöma relevans under fiktiva förhållanden. Bedömningen försvåras dels utan spelad allmänhet.

Internet

Information från de övade organisationerna ut till allmänhet gick huvudsakligen via Internet. Finspång, Mjölby, Norrköping och Valdemarsvik kommuner samt landstinget Trafikverket och Länsstyrelsen upprättade övningswebbplatser som syftade till att informera allmänhet om läget, förebyggande åtgärder, hjälpinsatser och beslut. Många övade aktörer använde övrigas övningswebb för att komplettera sin lägesuppfattning.

Bedömningen är att användning av webbaserade system gör informationen lättillgänglig i och med att mycket information kan gå ut till väldigt många mycket snabbt.

Problematiken med användningen av Internet under ett elavbrott uppfattas i sammanhanget som en övningspraktisk detalj. Under verkliga omständigheter hade information till allmänheten varit långt mer problematiskt eftersom stora delar av informationsinfrastrukturen är beroende av el.

En farhåga som trots detta framkom under utvärderingen är att även för mycket information kan utgöra en risk. Dels genom att användare löper större risk att förlita sig på dessa informationskanaler och på så sätt uppfattar sig som mer underrättade om läget än vad som egentligen är fallet och dels genom att systemen blir mättade vilket försvårar genomslagkraften för ny information. Vissa övade anser å andra sidan att det i ett skarpt läge troligtvis hade funnits mer information att tillgå, från fler olika källor, vilket hade underlättat omvärldsbevakning samt upprättande av lägesbild.

Nyhetsbloggen El-ändesnytt

Till övningen hade fyra journaliststudenter engagerats för att spela journalister under övningen. De fyra journalisterna intervjuade övningsdeltagare och rapporterade regelbundet på nyhetsbloggen "El-ändesnytt". Att döma av utvärderarnas rapporter användes bloggen flitigt av övade för att skapa sig en uppfattning av hur händelsen påverkade övriga övade organisationer. Rapporteringen skedde fortlöpande under hela övningen i form av kortare notiser om händelser eller arbetsätt.

Enligt enkätundersökningen bland de övade framgår att bloggen förhöjde känslan av realism för de övade och att detta fördjupade engagemanget för och trovärdigheten i övningen. Det fanns för vissa en känsla av iakttagelse, om inte från en allmänhet men ändå från pressen. El-ändesnytt är även en av de saker som många övade lyfter fram som en av övningens positiva aspekter.

"Samverkan Östergötland" skall aktiveras och användas för samverkan under övningen

"Samverkan Östergötland" aktiverades och användes under övning så till vida att Länsstyrelsen Östergötland bjöd in berörda aktörer till samverkanskonferens på KMC, under block C, 27 april klockan 16.45 verklig tid. Konferenser genomfördes och representanter deltog såväl på plats samt via telefon från egna lokaler.

Deltog gjorde representanter från Länsstyrelsen Östergötland (övad), Polismyndigheten (övad), Landstinget i Östergötland (övad), Trafikverket (övad), Boxholms kommun (övad), Finspångs kommun (övad), Linköpings kommun (motspel), Mjölby kommun (övad), Motala kommun (motspel), Söderköpings kommun (motspel), Ödeshögs kommun (motspel), Östgötatrafiken (motspel), SOS Alarm (motspel), Vattenfall (motspel), E.ON (motspel), telefonbolag/Svenska Kraftnät (motspel). Norrköpings kommun var inbjuden men deltog ej i konferensen. Staben i Norrköping tog inte kontakt med "Samverkan Östergötland" då det rådde oklarhet i gruppen om vad "Samverkan Östergötland" anbelangade.

Enligt lokala utvärderares rapporter varierar omdömen om hur väl "Samverkan Östergötland" fungerat som samverkansverktyg. I en av de övade kommunerna bedömer utvärderaren det som svårt att värdera nyttan i "Samverkan Östergötland" eftersom det efter konferensen inte finns någon ny information i organisationen. I en annan av de övade kommunerna upplevdes konferensen som informativt och staben hade stor nytta av konferensen i sin omvärldsbevakning. Att det rörde sig om "Samverkan Östergötland" framgick dock inte av Länsstyrelsens inbjudan. Det fanns heller ingen kunskap i staben om vad "Samverkan Östergötland" innebär. I en tredje kommun uppfattades "Samverkan Östergötland" som en informationsinsamlande åtgärd där inga specifika frågor diskuterades. Staben upplevde ingen specifik nytta med denna samverkansform då den inte leder till några konkreta åtgärder som delgavs de deltagande.

Länsstyrelsen kallade till "Samverkan Östergötland" som aktiverades och användes under övningen. Samtidigt framgår av utvärderingsenkäten att de övade inte visste huruvida "Samverkan Östergötland" aktiverats och använts för samverkan under övningen. I vissa övade organisationer rådde det oklarheter om vad "Samverkan Östergötland" ska innebära samt vilka frågor och framförallt hur dessa ska tas upp och behandlas under konferensen. Några organisationer upplevde konferensen som mycket informativ och hjälpsam för att skapa en bättre omvärldsbild, andra organisationer upplevde att ingen ny information fanns i organisationen efter att konferensen avslutats. Här finns det alltså utrymme för konkretisering av "Samverkans Östergötlands" former men även att informationen som går ut från Länsstyrelsen som inbjudande part beskriver vad dessa former innebär och ställer för krav på deltagarna.

Enligt utvärdering från Länsstyrelsen upplever deltagare att det i planeringen av övningen inte lämnats en tillräckligt stort tidslucka för "Samverkan Östergötland" för att göra samverkansformen rättvisa. I ett skarp läge hade deltagande organisationen haft större möjlighet till förberedelser och därför kunna hinna samverka bättre än vad som var fallet under övningen. Därför är det svårt att säga om samverkansformerna som "Samverkan Östergötland" borde innehålla verkligen testades under övningen. Utvärderingen av detta mål påverkas därför av denna övnings praktiska omständighet.

7. Rekommendationer

Denna utvärdering av samverkansövning El-ände utgår från de övergripande mål som sattes upp för övningen. Följande rekommendationer är således av generell karaktär. För specifika rekommendationer för respektive övad organisation hänvisas till lokal utvärderare.

Planering

Att planera en övning tar mycket tid och resurser i anspråk. Under flera tillfällen i utvärderingsarbetet har vikten av planeringsprocessen framhållits. Övning El-ände har engagerat många olika organisationer, ett engagemang som visat sig nödvändigt under genomförandet.

Planeringsarbetet för övning El-ände syftade till stor del till att skapa ett realistiskt övningsscenario och på så sätt en nyttig och lärande övning för inblandade aktörer. Engagemanget hos deltagarna har varit av stor vikt under denna process, inte minst vid författandet av övningens inspel.

Svenska Kraftnäts filmsekvenser, som lånats för användning under övningen innehållande trovärdiga nyhetssändningar med väderleksrapporter, skapade realism och var ett stöd i såväl planeringen som genomförande av övningen.

Övningens blockindelning ökade överskådligheten och utvärderingsarbetet avsevärt trots att användandet av olika tidsaxlarna i vissa fall komplicerat arbetet i staberna. Att övningen strukturerades efter block med tydliga avbrott ökade även kontrollen över övningstempo och -längd.

Genomförande

I det praktiska genomförandet av samverkansövning El-ände har en del erfarenheter dragits. Med anledning av dessa lämnas följande rekommendationer.

Den regionala lägesbilden haltar tidigt under övningen. Det har under utvärderingsarbetet framgått att inga tydliga regler etablerats för vem som ska stå för den regionala lägesbilden och hur den ska förmedlas. Det behövs således tydligare strukturer för hur information kommuniceras mellan berörda aktörer, inte bara effektiva kanaler för kommunikation utan även policy för hur dessa ska användas.

Utvärderingen belyser behovet av större kunskap i motspelet om vilka beslut som fattas och åtgärder som tas hos övade organisationer. Genom bättre återkoppling mellan representant i motspel och övad organisation kan övningen bli mer realistisk och på så sätt bättre förbereda inför skarpt läge.

Tidigt under planeringsarbetet fattades beslutet om att inte använda någon spelad allmänhet. Motspelet har vid vissa tillfällen iklätt sig rollen som allmänhet och kontaktat de övade med synpunkter och åsikter av varierande sort. En spelad allmänhet ökar realismen samt breddar underlaget för utvärdering av hur information delges.

Under övning El-ände genomfördes ett antal samverkanskonferenser via telefon och RAKEL. Samverkanskonferenser är viktiga redskap vid händelse av kris eftersom deltagarna på så sätt får tillfälle att skapa sig en fördjupad bild av läget samt samordna resurser och kunskap. Under utvärderingsarbetet har det framgått att

samverkanskonferenserna kan bli effektivare genom striktare mötesdisciplin samt förbättrat handhavande.

Utvärdering

Utvärderingen av övning El-ände har delats in i olika moment. Inblick i de övade organisationernas arbete har till stor del förankrats i de rapporter som lokala utvärderare tillhandahållit spelledningen. Utvärderingen bygger såtillvida på den bedömning som utvärderingsansvarig har gjort av dessa rapporter.

För att fördjupa bilden av övningen har samtliga deltagare fått tillfälle att fylla i en utvärderingsenkät. Utvärderingsenkäterna sammanställdes i syfte att utvärdera övningsdeltagare och motspel, dels utifrån de mål som ställts upp för övningen, men även utifrån övningspraktiska aspekter. Enkäterna försöker således svara både på hur det gått för de övade staberna samt hur det praktiska arbetet har fungerat innan och under övningen.

Övningen bygger på såväl kvalitativ som kvantitativ data. Det material som stått utvärderingsansvarig till förfogande är mycket omfattande och av skiftande kvalitet. Arbetet med att sammanställa och sammanfatta har till stor del gått ut på att fånga generella uppfattningar och attityder hos övningsdeltagarna avseende övningens generella mål. Enskilda åsikter får därför mycket begränsad plats i denna utvärdering. Det är samtidigt viktigt att framhålla goda idéer och förbättringsförslag inför kommande övningar.

Bilaga 1 - Frågeställningar för lokala utvärderare

1. **Hur samordnar de övade organisationerna sina krishanterande åtgärder och beslut?**
 - a) Organisationen sammanställer med hjälp av övriga organisationer en gemensam uppfattning av läget i länet.
 - b) Organisationen fattar beslut och vidtar åtgärder utifrån denna gemensamma uppfattning.
 - c) Organisationen sammanställer en regional lägesbild.

2. **Har organisationen en lägesuppfattning av hur händelsen påverkar sitt eget ansvarsområde?**
 - a) Organisationen upprättar en bild av hur deras egen såväl som andras organisationer påverkas av händelsen.
 - b) Organisationen fattar beslut efter denna lägesuppfattning.

3. **Är informationen från de övade trovärdig, relevant och lättillgänglig?**
 - a) Organisationen arbetar för att deras information om beslut och åtgärder ska bli trovärdigt, relevant och tillgänglig för allmänheten såväl som andra aktörer.
 - b) Informationen från andra övade organisationer om beslut och åtgärder är trovärdig, relevant och tillgänglig.
 - c) Organisationen bedriver aktiv omvärldsbevakning med syfte att kontrollera att deras budskap når ut och är korrekt.
 - d) Organisationen samverkar med andra aktörer för att skapa ett entydigt budskap om beslut och åtgärder till allmänheten.

4. **Aktiveras ”Samverkan Östergötland”?**
 - a) Hur kallas organisationen till ”Samverkan Östergötland” och på vems initiativ?
 - b) Vilka frågor avhandlas under denna samverkan?
 - c) Organisationen upplever nytta med att delta i ”Samverkan Östergötland”?

5. **Hur fungerar användningen av RAKEL?**
 - a) Diskutera hur krishanteringsorganisationen fungerar med RAKEL som enda kommunikationsverktyg.
 - b) Diskutera RAKEL:s för- och nackdelar.
 - c) Diskutera sambandens kvalitet.
 - d) Diskutera radioapparaternas användarvänlighet.

Bilaga 2 - Utvärderingsenkäter

Enkät för övade, spelledare och utvärderare

Bakgrundsfrågor

Ålder

Kön

Organisation

Befattning under övningen

Din roll i övningen [Lokal spelledare] [Lokal utvärderare] [Övad]

Målbedömning

Betygsätt vare påstående med en siffra mellan 0 och 5 där varje siffra motsvarar grad av måluppfyllelse efter följande skala:

5. Inga brister, målsättningen uppfylld
4. Endast mindre brister som ej påverkar helheten, målsättningen uppfylld till 80 %
3. Några brister, målsättningen uppfylld till mellan 80 % och 50 %.
2. Allvarliga brister, målsättningen uppfylld till mellan 50 % och 25 %.
1. Allvarliga brister, målsättning uppfylld till mindre än 25 %.
0. Ingen bedömning gjord

1. Jag som övad hade god kännedom om mitt eget ansvarsområde under övningen.
2. Vi som övade samordnade våra krishanterande åtgärder och beslut så att en regional lägesbild sammanställdes under övningen.
3. Min organisation fattade beslut och vidtog åtgärder utifrån denna gemensamma lägesuppfattning.
4. Under övningen fungerade samverkan mellan de övade organisationerna.
5. Min organisation samverkade i med andra organisationer för att samordna åtgärder.
6. Under övningen hade min organisation en lägesuppfattning av hur krisen påverkade vårt ansvarsområde.
7. Informationen från övriga övade aktörer var trovärdig.
8. Informationen från övriga övade aktörer var relevant .
9. Informationen från övriga övade aktörer var lättillgänglig.
10. Under övningen fungerade informationsspridningen mellan övade organisationer.
11. ”Samverkan Östergötland” aktiverades och användes för samverkan under övningen.

Öppna frågor

12. Vilka tre aspekter bör Din krisorganisation förbättra för att klara en framtida kris?
13. Hade övningen lagom längd.
14. Höll övningen lagom tempo.
15. Vilka är de tre viktigaste erfarenheterna från övningen?
16. Bör motspelet och spelledning förbättra något till nästa övning?
17. Bör Din krisorganisation förbättra något till nästa övning?
18. Vilka aspekter av övningen har varit bra?
19. Vilka aspekter av övningen har varit mindre bra?
20. Övriga synpunkter.

Enkät för motspel

Bakgrundsfrågor

Ålder

Kön

Organisation

Under övningen spelade jag: [.....]

Praktiskt om övningen

1. Regional samverkansövning El-ände:
 - hade en lagom längd
 - var för kort
 - var för lång
2. Tempot som övningen höll var:
 - för lågt
 - lagom
 - för högt
3. Antalet övade organisationer var:
 - För få
 - Lagom
 - För många
 - Vilka organisationer saknades
 - Vilka organisationer var överflödiga
4. Antalet organisationer i motspelet var:
 - För få
 - Lagom
 - För många
 - Vilka organisationer saknades
 - Vilka organisationer var överflödiga

Skalfrågor

Betygsätt varje påstående med en siffra mellan 1 och 5 där 1 motsvarar ”instämmer inte alls” och 5 motsvarar ”instämmer helt”. Du kan även svara ”vet ej”.

5. Övningen har organiserats väl.
6. Övningens generella syfte och mål kommunicerades väl innan övningen.
7. Min roll som deltagande i motspel kommunicerades väl innan och under övningen.
8. Lokalerna på KMC fungerade bra för motspelets ändamål.

Öppna frågor

9. Vilka är de tre viktigaste erfarenheterna från övningen?
10. Vad under övningen har fungerat bra?
11. Vad under övningen har fungerat mindre bra?
12. Övriga synpunkter.